اقتصاد و فرهنگ
با عزم ملی و مدیریت جهادی

رسانه ملی و فرهنگ
راهبردها،سیاست ها و محورهای برنامه سازی

ابراهیم شفیعی سروستانی
مجید خبازی

بسم الله الرحمن الرحیم

رسانه ملی و فرهنگ ؛راهبردها،سیاست ها و محورهای برنامه سازی

نویسنده:

جمعی از نویسندگان

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

رسانه ملی و فرهنگ ؛راهبردها،سیاست ها و محورهای برنامه سازی

مشخصات کتاب

سرشناسه: شفیعی سروستانی، ابراهیم، ۱۳۴۳ -کد:۱۹۹۱

عنوان و نام پدیدآور: رسانه ملی و فرهنگ، راهبردها، سیاست ها و محورهای برنامه سازی

ابراهیم شفیعی سروستانی، مجید خبازی.

مشخصات نشر: قم: صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش های اسلامی، ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص.

ISBN: ۹۷۸ – ۹۶۴ – ۵۱۴ – ۳۳۳ – ۴ ۴۰۰۰۰ ریال؛

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۱۵.

موضوع: رسانه های گروهی و فرهنگ – ایران

شناسه افزوده: خبازی، مجید، ۱۳۵۱ -

شناسه افزوده: صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش های اسلامی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۷ ش ۹ الف / ۶۵ / ۹۴ P

رده بندی دیویی: ۲۳۰۹۵۵ / ۳۰۲

شماره کتاب شناسی ملی: ۳۴۶۹۲۱۹

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

ص: ۶

ص: ۷

ص: ۸

ص: ۹

مقدمه

مقدمه

مقام معظم رهبری در آغاز سال ۱۳۹۳ به روال سال های پیش موضوعی را به عنوان موضوع سال اعلام کردند تا زمینه ای شود برای عزم و همت و همکاری و هماهنگی مردم و مسئولان برای رسیدن به هدفی دیگر از سلسله اهداف راهبردی نظام جمهوری اسلامی و تحقق چشم انداز بیست ساله این نظام.

ایشان با توجه به شرایط و موقعیت فعلی کشور و مسائل و مشکلات پیش روی نظام اسلامی، در سال جدید دو موضوع «اقتصاد» و «فرهنگ» را به موازات هم، از اولویت های نظام اسلامی برشمردند و خواستار تلاش مردم و مسئولان برای شکوفایی اقتصادی و رشد فرهنگی با «عزم ملی» و «مدیریت جهادی» شدند:

در نگاه به سال ۹۳ آنچه به نظر این حقیر مهم تر از همه است، دو مسئله است: یک مسئله همین مسئله اقتصاد و دیگری مسئله فرهنگ است. در هر دو عرصه و در هر دو زمینه توقعی که وجود دارد، تلاش مشترکی است میان مسئولان کشور و آحاد مردم. آنچه برای بنای زندگی و سازندگی آینده مورد انتظار است، بدون مشارکت مردم

تحقق پذیر نیست. بنابراین علاوه بر مدیریتی که مسئولین باید انجام بدهند، حضور مردم در هر دو عرصه لازم و ضروری است. ...

ص: ۱۰

به گمان من آنچه در این سال جدید پیش رو داریم، عبارت است از اقتصادی که به کمک مسئولان و مردم شکوفایی پیدا کند، و فرهنگی که با همت مسئولان و مردم بتواند سمت و سوی حرکت بزرگ کشور ما و ملت ما را معین کند. لذا من شعار امسال را و نام امسال را این قرار دادم: «اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی».(۱)

با توجه به گستردگی این دو حوزه و با عنایت به اینکه در سال های پیش به تفصیل نکاتی را در زمینه راهبردها و سیاست های رسانه ملی در حوزه اقتصاد سخن گفته ایم،(۲) در این کتاب تنها به تبیین راهبردها، سیاست ها و محورهای برنامه سازی رسانه ملی در حوزه فرهنگ می پردازیم؛ به این امید که این مطالب راهگشای مدیران و برنامه سازان رسانه ملی قرار گیرد و آنها را در انجام رسالت ها و مسئولیت هایی که در زمینه تحقق موضوع سال دارند، یاری دهد.

کتاب حاضر در شش فصل به شرح ذیل سامان یافته است:

در فصل اول برای تبیین هرچه بهتر مراد و مقصود مقام معظم رهبری از فرهنگ، به مفهوم شناسی فرهنگ و بررسی حوزه ها و عرصه های

۱- پیام نوروزی به مناسبت آغاز سال ۱۳۹۳.

۲- نک: ابراهیم شفیعی سروستانی، رسانه ملی و جهاد اقتصادی، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۰؛ همو، راهبردها و سیاست های رسانه ملی در سال تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۱؛ همو، راهبردها و سیاست های رسانه ملی در سال حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۲.

ص: ۱۱

گوناگون حضور و اثرگذاری فرهنگ پرداخته ایم.

در فصل دوم، دلایل و زمینه های توجه به موضوع فرهنگ در موضوع سال جاری بررسی شده است. بی تردید، شناخت کامل و جامع این دلایل و زمینه ها، می تواند مدیران و برنامه سازان رسانه ملی را در سیاست گذاری، برنامه ریزی و جهت دهی مناسب به برنامه های تولیدی یاری دهد.

فصل سوم این دفتر به بررسی مهم ترین آسیب های فرهنگی کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری، اختصاص یافته است. شناخت این آسیب ها نیز می تواند اولویت های برنامه سازی رسانه ملی در حوزه فرهنگ را هرچه بهتر روشن سازد.

در فصل چهارم با توجه به مباحث مطرح شده در فصل های پیشین، راهبردهای رسانه ملی در حوزه فرهنگ تبیین و بررسی شده است.

در فصل پنجم، اصول و سیاست های برنامه سازی رسانه ملی در حوزه فرهنگ بررسی شده است.

فصل ششم این دفتر نیز به بررسی ایده ها و محورهای موضوعی در حوزه فرهنگ اختصاص یافته است.

در پایان لازم می دانم از فاضل ارجمند جناب آقای مجید خبازی که نگارش فصل های پنجم و ششم این کتاب را بر عهده داشته است، سپاس گزاری و برای ایشان آرزوی موفقیت کنم.

ابراهیم شفیعی سروستانی

فروردین ۱۳۹۳

ص: ۱۲

ص: ۱۳

فصل اول مفهوم و حوزه های فرهنگ

اشاره

فصل اول مفهوم و حوزه های فرهنگ

ص: ۱۴

ص: ۱۵

پیش از هرگونه سخن گفتن درباره چیستی و چرایی موضوع سال یا چگونگی تحقق آن باید به بررسی مفهوم، مؤلفه ها و حوزه های فرهنگ از دیدگاه مقام معظم رهبری بپردازیم تا روشن شود ایشان از مطرح کردن «فرهنگ» به عنوان موضوع سال، چه منظوری داشته و در پی تحقق چه هدفی بوده است.

۱. مفهوم شناسی فرهنگ

۱. مفهوم شناسی فرهنگ

صاحب نظران و اندیشه ورزان فرهنگی و اجتماعی، تعریف های فراوانی از فرهنگ ارائه داده اند که تفاوت ها و شباهت های متعددی با یکدیگر دارند. برای خودداری از ورود به مباحث تفصیلی مفهوم شناسانه، از بررسی این تعاریف خودداری و به بیان تعریفی بسنده می کنیم که رهبر معظم انقلاب اسلامی از فرهنگ ارائه داده است.(۱)

۱- برای مطالعه بیشتر در زمینه تعریف فرهنگ نک: داریوش آشوری، تعریف ها و مفهوم فرهنگ، چاپ اول: تهران، آگه، ۱۳۸۰؛ محمود روح الامینی، زمینه فرهنگ شناسی: تألیفی در انسان شناسی فرهنگی و مردم شناسی، چاپ هشتم: تهران، عطار، ۱۳۸۸؛ محمدعلی اسلامی ندوشن، فرهنگ و شبه فرهنگ، چاپ اول: تهران، یزدان، ۱۳۷۱؛ چنگیز پهلوان، فرهنگ شناسی: گفتارهایی در زمینه فرهنگ و تمدن، چاپ دوم: تهران، نشر قطره، ۱۳۸۲؛ محمدجواد صاحبی، مناسبات دینی و فرهنگ در جامعه ایران (مجموعه مقالات)، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۴ ؛ محمدعلی شعاعی، آشنایی با مفاهیم فرهنگ و روابط فرهنگی، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی بین الملل؛ اسماعیل شفیعی سروستانی، تفکر، فرهنگ و ادب، تمدن، چاپ اول، تهران، هلال، ۱۳۸۳؛ دنی کوش، مفهوم فرهنگ در علوم اجتماعی، ترجمه: فریدون وحیدا، چاپ اول: تهران، سروش، ۱۳۸۱؛ مرزبان کریمی، درباره فرهنگ، چاپ اول: شهرکرد، سدره المنتهی، ۱۳۸۵.

ص: ۱۶

ایشان در سخنرانی های متعددی به ویژه سخنرانی هایشان در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، به بیان چیستی فرهنگ و مؤلفه های تشکیل دهنده آن پرداخته است که در اینجا به برخی از آنها اشاره می کنیم. معظم له در یکی از سخنان خود، با اشاره به مؤلفه های سه گانه فرهنگ؛ یعنی عقاید، اخلاقیات و رفتار، اساس فرهنگ را برداشت انسان از جهان هستی و خلقیات فردی و اجتماعی او می داند و می فرماید:

بخش عمده فرهنگ، همان عقاید و اخلاقیات یک فرد یا یک جامعه است. رفتارهای جامعه هم که جزو فرهنگ عمومی و فرهنگ یک ملت است، برخاسته از همان عقاید است. در واقع، عقاید یا اخلاقیات، رفتارهای انسان را شکل می دهند و به وجود می آورند.

خلقیات اجتماعی، رفتارهای اجتماعی را به وجود می آورند. بنابراین، درست است که مقوله فرهنگ در موارد زیادی شامل رفتارها هم می شود، اما اساس و ریشه فرهنگ عبارت است از عقیده، برداشت و تلقی هر انسانی از واقعیات و حقایق عالم و نیز خلقیات فردی و خلقیات اجتماعی و ملی.

بنده چند نمونه از خلقیات اجتماعی و ملی را که برای یک ملت تعیین کننده است، در اینجا عرض می کنم. مثلاً عزم و اراده، غرور ملی، احساس توانایی، احساس قدرت بر اقدام و عمل و سازندگی، انضباط، نشاط، همکاری و مشارکت. اگر فرض کنیم

ص: ۱۷

ملتی همراه بـا ایمـان و عقیـده ای که دارد، این اخلاقیـات را هم دارا باشـد، خواهیم دیـد که چقـدر در رسـیدن به اهـداف و آرمان هـایش، به او کمـک خواهـد کرد. بنـابراین، به نظر مـا، مقوله فرهنگ از نظر تأثیرش در آینـده یک ملت و یک کشور، با هیـچ چیز دیگری قابل مقایسه نیست؛ اهمیت مقوله فرهنگ از اینجاست.(۱)

مقـام معظم رهبری در یکی دیگر از سـخنرانی هـای خود، پس از اشـاره به عوامـل مؤثر در رفتارهـای فردی و اجتمـاعی و انسان ها، فرهنگ را مجموعه ذهنیت های انسان می داند که به رفتار او سمت و سو می دهند:

من این طـور احسـاس می کنم که همه رفتارهـای فردی و جمعی مـا به عنـوان مسـئول و رفتارهـای ملتمـان، تحت تـأثیر دو مجموعه عوامـل است: یک مجموعه، آن اسـتعدادها و امکانات و اینهاست هوش، توانایی ها و اسـتعدادهای مردم فرض بفرماییـد یک فرد را که در نظر می گیریم، یـک قسـمت از تلاش و فعالیتش در هر میـدانی از میـدان ها، مربوط به آن اسـتعدادها و توانایی ها و ظرفیت های وجودی خودش یا فضایی است که از آن اسـتفاده می کنـد. بخش دوم، آن عامل مؤثر و جهت دهنـده ذهنیت است. مراد ما از فرهنـگ، همـان ذهنیتهاست. هر جا که من تعبیر فرهنگ را به کار می برم، مرادم آن معنای عام فرهنگ است؛ یعنی آن ذهنیت های حاکم بر وجود انسان که رفتارهای او را به سـمتی هدایت می کند تسریع یا کُند می کند این، حداقل نیمی از عوامل تعیین کننده و پیش برنده و جهت دهنده به همه رفتارهاست.(۲)

۱- ۲ سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی،۱۹/۰۹/۱۳۷۹.

۲- سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۳/۰۹/۱۳۷۸.

ص: ۱۸

خلاصه دیدگاه رهبری را در زمینه معنا و مفهوم فرهنگ می توان در این سخن مشاهده کرد:

فرهنگ یعنی باورهای مردم، ایمان مردم، عادات مردم، آن چیزهایی که مردم در زندگی روزمره با آن سر و کار دایمی دارند و الهام بخش مردم در حرکات و اعمال آنها است. فرهنگ این است. این پس خیلی اهمّیت دارد.(۱)

با توجه به سخنان مقام معظم رهبری، فرهنگ را می توان چنین معنا کرد:

«فرهنگ»، روح پنهان همه مناسبات است؛ آنچه که بر پایه آن، تمامی امور حیات فردی و جمعی انسان شکل می گیرد. «ادب»، «اخلاق»، «فرهنگ» و یا هر اسم دیگری که ظرفیت کشش بار این مفهوم را در خود داشته باشد، کلیت گسترده ای است که «بودن»، «زیستن» و «مردن» آدمی را معنا می بخشد. آن هم در ارتباط با تفکری ویژه، شناختی خاص و تعریفی معین از عالم و آدم که پیامبر، حکیم یا متفکری آن را پیش کش فرزندان آدمی ساخته است. به عبارت دیگر، فرهنگ همه ادب و اخلاقی است که نوع رابطه انسان را با خودش، طبیعت و مبدأ هستی تعیین می کند؛ با وسعتی که همه مناسبات فردی و اجتماعی را در خود جای داده است. آنچه در این میان، هویت، شخصیت و مختصات فرهنگ را معلوم می سازد، نوع نگرش و تفکر ویژه ای است که مبدأ و مقصد انسان، مبتنی بر آن پی ریزی می شود.(۲)

۱- سخنرانی در حرم مطهر رضوی، ۱/۱/۱۳۹۳.

۲- تفکر، فرهنگ و ادب، تمدن، صص ۳۰ و ۳۱.

ص: ۱۹

۲. حوزه های فرهنگ

اشاره

۲. حوزه های فرهنگ

در نگـاه مقـام معظم رهبری، فرهنگ، روح حاکم همه فعالیت های فردی و اجتماعی و جهت دهنـده همه آنهاست و به همین دلیل، فرهنگ بایـد در همه عرصه های خرد و کلان کشور حضور داشـته باشـد. ایشان در یکی از دیـدارهای خود با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، برای تبیین وظایف و مسئولیت های این شورا، عرصه های حضور و نقش آفرینی فرهنگ، برنامه ریزی فرهنگی و سیاست گذاری فرهنگی را این گونه برمی شمارد:

الف) عرصه تصمیم گیری های کلان کشور

الف) عرصه تصمیم گیری های کلان کشور

از دیدگاه مقام معظم رهبری، فرهنگ باید در همه تصـمیم گیری های کلان سیاسی، اقتصادی، مدیریتی و تولیدی کشور، حضوری فعال و مؤثر داشته باشد و به همه آنها جهت دهد. ایشان در این باره می فرماید:

فرهنگ به عنوان جهت دهنده به تصـمیم های کلان کشور، حتی تصـمیم های اقتصادی، سیاسـی، مدیریتی و یا در تولید نقش دارد. وقتی ما می خواهیم ساختمان بسازیم و شـهرسازی کنیم، در واقع، با این کار، داریم فرهنگی را ترویج یا تولید می کنیم یا اشاعه می دهیم. وقتی تولیـد اقتصادی هم می کنیم، در واقع، داریم از این طریق، فرهنگی را تولیـد می کنیم؛ اشاعه می دهیم یا اجرا می کنیم. اگر در سیاست خارجی، مذاکره ای می کنیم و تصمیمی می گیریم، عیناً همین معنا وجود دارد.

بنابراین، فرهنگ، مثل روحی است که در کالبد همه فعالیت های گوناگون کلان کشوری، حضور و جریان دارد.

ص: ۲۰

فرهنگی که باید در تولید، خدمات، ساختمان سازی، کشاورزی، صنعت، سیاست خارجی و تصمیمات امنیتی رعایت شود و حدود را معین و جهت را مشخص کند، چیست؟ این باید در اینجا [شورای عالی انقلاب فرهنگی] معین شود.(۱)

ب) عرصه شکل دهی به ذهن و رفتار عمومی جامعه

ب) عرصه شکل دهی به ذهن و رفتار عمومی جامعه

دومین عرصه مهم حضور فرهنگ از دیدگاه مقام معظم رهبری، عرصه شکل دهی و جهت دهی به ذهن و رفتار عمومی جامعه یا به بیان دیگر، مناسبات فردی و اجتماعی افراد اجتماع است. این عرصه بسیار گسترده است و همه پندارها، گفتارها و رفتارهای افراد جامعه و همه آن چیزی را دربر می گیرد که در اصطلاح به آن «فرهنگ عمومی» گفته می شود،.

ایشان در این باره می فرماید:

حرکت جامعه بر اساس فرهنگ آن جامعه است. اندیشیدن و تصمیم گیری جامعه بر اساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است. دولت و دستگاه حکومت نمی تواند از این واقعیتِ مهم، خود را کنار نگه دارد. وقتی مردم در خانواده، ازدواج، کسب، لباس پوشیدن، حرف زدن و تعامل اجتماعی شان، در واقع دارند با یک فرهنگ حرکت می کنند...، دولت و مجموعه حکومت نمی تواند خود را از این موضوع بر کنار بدارد و بگوید بالاخره فرهنگی وجود دارد و مردم به چیزی فکر می کنند؛ نه، ما مسئولیت داریم این فرهنگ را بشناسیم. اگر

۱- سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱.

ص: ۲۱

ناصواب است، آن را تصحیح کنیم؛ اگر ضعیف است، آن را تقویت کنیم. اگر در آن نفوذی هست، دست نفوذی را قطع کنیم. بنابراین، فرهنگ به عنوان شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه هم یکی از میدان های اساسی است.(۱)

رهبر معظم انقلاب اسلامی پس از این توضیح، به بیان مصادیق گوناگون حضور فرهنگ در ذهن و رفتار عمومی جامعه و ضعف های موجود در این زمینه ها می پردازد و می فرماید:

چیزهایی که در فرهنگ عمومی ما ضعیف است، یا جایش کم است،... کدام است؟ یکی از آنها انضباط است. جامعه ما، به انضباط، نهایت نیاز را دارد.

دیگری، اعتماد به نفس ملی و اعتزاز ملی است؛ یعنی احساس عزت کردن از اینکه من اهل ایرانم. ...؛ اعتزاز به ایرانی بودن؛ ما به این نیاز داریم. البته این با ملی گرایی ناقص همان ناسیونالیسم منفی مطرودی که ما همیشه آن را رد می کردیم نباید اشتباه شود. این، ناسیونالیسم مثبت است. این، ملی گرایی به معنای خوب قضیه است. ما به این احتیاج داریم.

مورد بعدی، قانون پذیری است؛ به هم تنه نزدن؛ از هم جلو نیفتادن؛ حق همدیگر را برنداشتن؛ توی جیب همدیگر دست نکردن. اینها قانون است و ما در جامعه، اینها را لازم داریم.

موضوع دیگر، غیرت ملی است. اگر ببینیم کسی دارد به نحوی از انحا، به مرزهای فرهنگی یا دینی یا جغرافیایی یا ملی ما

۱- سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱.

ص: ۲۲

تعرض می کند یا فکر تعرض دارد، باید خون ما به جوش بیاید و غیرت ما تحریک شود.

مقوله بعدی، تدیّن و دین باوری است؛ دین باوری، با همان معنای عام خودش... .

موارد دیگر، فرهنگ ازدواج، فرهنگ رانندگی، فرهنگ خانواده، فرهنگ اداره و فرهنگ لباس است... .

الگوی مصرف وسایل زندگی، مهم است؛ فرش و پرده و چراغمان چه طوری باشد؟ اینها را نمی شود ندیده گرفت.(۱)

ج) عرصه سیاست های کلان آموزشی و علمی

ج) عرصه سیاست های کلان آموزشی و علمی

مقام معظم رهبری، سیاست گذاری کلان در حوزه آموزش و پرورش و آموزش عالی را نیز یکی از عرصه های مهم ظهور فرهنگ و سیاست گذاری فرهنگی می داند و خطاب به اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی می فرماید:

عرصه سوم فرهنگ، سیاست های کلان آموزشی و علمی دستگاه های موظف دولت است؛ یعنی آموزش و پرورش، آموزش عالی و بهداشت و درمان. دستگاه های موظف دولت بالاخره باید سیاست های کلان آموزشی و علمی شان را از مرکزی بگیرند.(۲)

با توجه به سخنان رهبر معظم انقلاب اسلامی، درمی یابیم که فرهنگ حوزه بسیار گسترده ای دارد و نمی توان آن را به حوزه ای خاص چون

۱- سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱.

۲- سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱.

ص: ۲۳

فرهنگ عمومی یا حتی فرهنگ دینی جامعه وسائل کرد. در حال حاضر، جامعه ما در حوزه های گوناگون فرهنگ دچار ضعف ها، نقص ها و آسیب های گوناگون است و بی تردید، تا آنها برطرف نشوند، جامعه ما در هیچ یک از حوزه های دینی، اخلاقی، علمی، آموزشی، مدیریتی، سیاسی و اقتصادی به جایگاه مطلوبی که انتظار می رود، نخواهد رسید. ازاین رو، برای تحقق رهنمودهای مقام معظم رهبری در حوزه فرهنگ، در نخستین گام باید از تعبیر و تفسیر سطحی، محدود و جانب دارانه این رهنمودها دوری گزید و آنها را با همان ژرفا و گستره موردنظر ایشان تبیین و تحلیل کرد.

ص: ۲۴

ص: ۲۵

فصل دوم دلایل و زمینه های توجه به موضوع فرهنگ

اشاره

فصل دوم دلایل و زمینه های توجه به موضوع فرهنگ

ص: ۲۶

ص: ۲۷

دلایل و زمینه های توجه به موضوع فرهنگ در سال ۱۳۹۳ را از جنبه های گوناگون می توان بررسی کرد که در اینجا به برخی از آنها اشاره می کنیم:

۱. ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی

۱. ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی ایران، بیش و پیش از آنکه انقلابی سیاسی برای براندازی نظام سیاسی استبدادی و استعماری حاکم بر ایران باشد، انقلابی فرهنگی برای دگرگون کردن فرهنگ مبتذل و وابسته حاکم بر کشور بود و رهبر فرزانه این انقلاب، حضرت امام خمینی رحمه الله نیز بیش و پیش از آنکه در پی نابود کردن بنیان های سیاسی و نظامی حکومت سلطنتی باشد، در پی از بین بردن بنیان های فرهنگی نظام طاغوتی بود. در عمل نیز پیش از فروپاشی ظاهری نظام سلطنتی در ایران، مظاهر فرهنگی این نظام در چشم و دل مردم فرو پاشید و چنان تغییر فرهنگی و ارزشی گسترده ای در جامعه ما رخ داد که هر آنچه رنگ و بوی طاغوتی داشت، به ناهنجاری و ضد ارزش تبدیل شد و پدیده هایی چون رفاه طلبی، تجمل گرایی، زیاده خواهی، خودنمایی، خودبرتربینی و هرزه گری که یادآور خوی و خصلت وابستگان به نظام سلطنتی بودند، تا سال ها از جامعه ایران رخت بربستند.

مقام معظم رهبری درباره نقش انقلاب اسلامی در تحول فرهنگی جامعه ایران و متوقف کردن جریان فرهنگی وابسته، منحط و فاسدی

ص: ۲۸

که در دوران سلطنت پهلوی در کشور ما شکل گرفته بود، چنین می فرماید:

انقلاب اسلامی که آمد، مثل مشتی به سینه مهاجم خورد؛ او را عقب انداخت و تهاجم را متوقف کرد. در دورانِ اولِ انقلاب، شما ناگهان دیدید که مردم ما در ظرف مدت کوتاهی، تغییرات اساسی در خُلقیات خودشان احساس کردند: گذشت در بینِ مردم زیاد شد؛ آز و طمع کم شد؛ همکاری زیاد شد؛ گرایش به دین زیاد شد؛ اسراف کم شد؛ قناعت زیاد شد فرهنگ اینهاست؛ فرهنگ اسلامی اینهاست جوان به فکر فعالیت و کار افتاد، دنبال تلاش رفت؛ خیلی ها که به شهرنشینی عادت کرده بودند، به روستاها رفتند؛ گفتند: «بگذار کار کنیم. بگذار تولید کنیم.(۱)

این موضوع، از چشم ناظران خارجی و کسانی که از بیرون مرزهای کشور، تحولات ایران را در دوران انقلاب اسلامی رصد می کردند، دور نماند. تا آنجا که میشل فوکو، فیلسوف، متفکر و تاریخ نگار فرانسوی (۱۹۲۶ ۱۹۸۴م.) در گفت وگویی درباره فلسفه قیام و انقلاب مردم ایران در سال ۱۳۵۷ می گوید:

ایرانیان در این خیزش، قبل از هر چیز به خودشان گفتند و شاید همین، خود روح این قیام است که «قطعاً باید این رژیم را عوض کنیم و از شرّ این مرد خلاص شویم. باید این تشکیلات فاسد را در هم بریزیم. باید کل کشور را متحول سازیم. سازمان سیاسی، نظام اقتصادی و سیاست خارجی مملکت خود را باید دگرگون سازیم، ولی مهم تر از همه،

۱- سخنرانی در دیدار جمعی از کارگزاران فرهنگی، ۲۱/۰۵/۱۳۷۱.

ص: ۲۹

نخست بایـد خودمـان را متحول سازیم. نحوه زنـدگی مان، روابطمان با دیگران، با تمامی امور، با ابـدیت، با خـدا و با هر چیز دیگر بایـد کاملاً متحول شونـد. تنهـا در صورتی که چنین تحول ژرفی در زنـدگی مـا رخ دهـد، یـک انقلاـب حقیقی و راستین خواهیم داشت. به اعتقاد من در این جاست که اسلام نقش خود را ایفا کرد.(۱)

بی تردیـد، استمرار خط صـحیح انقلاب اسـلامی در کشور و گسترش آرمان های انقلاب اسـلامی در سـطح جهان، بـدون توجه به ماهیت فرهنگی این انقلاب و تلاش برای پاس داشت، نهادینه سازی و گسترش جلوه های فرهنگی آن امکان پذیر نیست. ازاین رو، مردم و مسئولان، اگر در پی حفظ انقلاب اسـلامی و دستاوردهای آن هستند چنان که مقام معظم رهبری فرمود باید با «عزم ملی» و «مدیریت جهادی» برای رشد و اعتلای فرهنگ کشور بکوشند.

۲. جایگاه و نقش فرهنگ در رشد و تعالی کشور

۲. جایگاه و نقش فرهنگ در رشد و تعالی کشور

با توجه به ماهیت فرهنگی انقلاب اسـلامی، رهبران این انقلاب، همواره به موضوع فرهنگ و جایگاه و نقش آن در رشـد و تعالی یا انحطاط و تباهی ملت ها توجه ویژه داشـته و بر تحقق کامل اهـداف فرهنگی انقلاب و نظام اسـلامی تأکید کرده اند تا آنجا که امام راحل رحمه الله می فرماید:

بی شک، بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. اساساً

۱- «ایران، روح دنیـای فاقـد روح»، مصـاحبه بـا میشـل فوکو، برگرفته از: حسـین علی نوذری، فلسـفه تاریـخ، روش شناسـی و تاریخ نگاری، چاپ اول: تهران، طرح نو، ۱۳۷۹، صص ۵۶۸ و ۵۶۹.

ص: ۳۰

فرهنگ هر جامعه، هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد و با انحراف فرهنگ، هر چند جامعه در بُعدهای اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی، قدرتمند و قوی باشد، ولی پوچ و پوک و میان تهی است. اگر فرهنگ جامعه ای، وابسته و مرتزق از فرهنگ مخالف باشد، ناچار دیگر ابعاد آن جامعه به جانب مخالف گرایش پیدا می کند و بالاخره در آن مستهلک می شود و موجودیت خود را در تمام ابعاد از دست می دهد. استقلال و موجودیت هر جامعه از استقلال فرهنگ آن نشئت می گیرد و ساده اندیشی است که گمان شود با وابستگی فرهنگی، استقلال در ابعاد دیگر یا یکی از آنها امکان پذیر است. بی جهت و من باب اتفاق نیست که هدف اصلی استعمارگران که در رأس تمام اهداف آنان است، هجوم به فرهنگ جوامع زیر سلطه است.(۱)

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز در این باره می فرماید:

من در ارزش گذاری ذهن خودم، به مسائل فرهنگی بهای زیادی می دهم؛ یعنی این طور اعتقاد دارم که قوام یک کشور به فرهنگ است. ملیت یک ملت به فرهنگ آن ملت است. اگر این تمایز ملت ها را مورد نظر قرار دهیم و ببینیم که یک ملت به خاطر چه عاملی یک ملت است، خواهیم دید بیش از آنچه که یک ملت را به یک حکومت و یک دولت و یک تشکیلات و قواره سیاسی و به استقلال برای یک ملت بودن می شود نسبت داد، به فرهنگ آن و مجموعه آنچه که به آن فرهنگ

۱- صحیفه نور (مجموعه رهنمودهای امام خمینی=)، ص ۱۶۰.

ص: ۳۱

می گوییم، می شود نسبت داد. فرهنگ خیلی اهمیت دارد. اگر ما دنبال استقلال هستیم، باید به فرهنگ مراجعه کنیم و روی فرهنگ کار کنیم. اگر دنبال خودکفایی و رفاه عمومی مردم هستیم، اگر به دنبال تدیّن مردم و یک تمدن بزرگ اسلامی هستیم که باید باشیم و البته هستیم باید بر روی مسئله فرهنگ تأمل و تلاش و توجه و سرمایه گذاری ویژه ای بکنیم.(۱)

با توجه به سخنان امام راحل و مقام معظم رهبری، جامعه و نظام اسلامی ایران برای حفظ هویت، موجودیت و استقلال خود و دست یابی به تعالی، رشد و شکوفایی در حوزه های گوناگون دینی، اخلاقی و اقتصادی باید به موضوع فرهنگ، به دور از ظاهرگرایی و شعارزدگی توجه کنند و تمام همت خود را برای اعتلای فرهنگ اسلامی ایرانی جامعه به کار بندند.

۳. بایسته های تحقق چشم انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی

۳. بایسته های تحقق چشم انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی

در سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران پیش بینی شده است که جامعه ایرانی در افق این چشم انداز دارای این ویژگی های فرهنگی باشد:

فعال، مسئولیت پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایت مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن.

بی تردید، تحقق این ویژگی ها و دیگر ویژگی هایی که در بخش های

۱– ۲ سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۰/۰۵/۱۳۷۵.

ص: ۳۲

دیگر این سند پیش بینی شده است، در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی؛ یعنی حدود ده سال دیگر، نیازمند برنامه ریزی، سیاست گذاری و کـار و تلاش جـدّی و گسترده و به تعبیر مقام معظم رهبری، «عزم ملی» و «مـدیریت جهادی» است. تنها در صورت یک برنامه زمان بنـدی شـده و دقیق که در آن، میزان تحقق این ویژگی ها در هر یک از سال های باقی مانده از افق چشم انداز مشـخص شده باشد، می توان به این موارد دست یافت.

رهبر معظم انقلاب اسـلامی، بارها در دیـدار مـدیران و مسـئولان اجرایی کشور بر ضـرورت توجه به سـند چشم انداز در همه برنامه ریزی های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی تأکید کرده است و از جمله در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت وقت فرموده:

سفارش اول ما مسـئله «سـند چشم انداز» است... سـند چشم انداز، یک مسـئله فرادولتی است. ... باید در همه برنامه ریزی ها... سـند چشم انداز را مورد ملاحظه قرار بدهید.(۱)

۴. وجود دل نگرانی های گوناگون در حوزه فرهنگ

۴. وجود دل نگرانی های گوناگون در حوزه فرهنگ

رهبر معظم انقلاب اسلامی از ابتدای دوران رهبری خود تاکنون همواره موضوع ها و مسائل فرهنگی جامعه را با جدّیت و حساسیت تمام دنبال کرده و چون دیده بانی تیزبین، مردم و مسـئولان را متوجه تهدیدهای خارجی و آسـیب های داخلی حوزه فرهنگ ساخته است. ایشـان در این دوران به مناسـبت های مختلف و در جمع های گوناگون به ویژه جمع فرهیختگان و اهل فرهنگ، دغـدغه ها و دل نگرانی های خود را در حوزه

۱- سخنرانی در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت، ۴/۶/۱۳۸۶.

ص: ۳۳

فرهنگ مطرح کرده و خواستار چاره جویی برای برطرف کردن آنها شده است.

حضرت آیت الله خامنه ای در ابتدای یکی از سخنرانی های مهم خود که در آن به تفصیل از مسائل و مشکلات فرهنگی کشور سخن گفته است، درباره دغدغه ها و دل نگرانی ها یشان در حوزه فرهنگ می فرماید:

بنده به عنوانِ گران بارترین مسؤول در نظام جمهوری اسلامی که سنگینی این بار را هم خیلی خوب و با همه وجود حس می کنم، در عالم سیاست هیچ دغدغه ای ندارم. ... و اما در عرصه فرهنگ، بنده به معنای واقعی کلمه، احساس نگرانی می کنم و حقیقتاً دغدغه دارم. این دغدغه از آن دغدغه هایی است که آدمی به خاطر آن، گاهی ممکن است نصفِ شب هم از خواب بیدار شود و به درگاه پروردگار تضرّع کند. من چنین دغدغه ای دارم.(۱)

در فاصله اندکی پس از این سخنرانی، ایشان بار دیگر به طرح دغدغه ها و نگرانی های خود در حوزه فرهنگ می پردازد و می فرماید:

بنده به عنوان مسئول اوّل و مسئول ترین آدم در این نظام که با همه وجود این مسئولیت را احساس می کنم، نسبت به مسائل سیاسی کشور هیچ نگرانی ندارم. ... بنده می خواهم عرض کنم که من از مقوله فرهنگی نگرانم. آن چیزی که بنده را امروز دچار دغدغه می کند، مسئله فرهنگی است. چرا؟ به خاطر اینکه دشمن در این برهه از زمان به سنگر مبارزات فرهنگی با نظام جمهوری اسلامی پناه برده است. دشمن هم ابزار زیادی دارد. بله؛ دشمن ایمان ندارد، یقین در قلبش نیست، متّکی به سنن

۱- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور، ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

الهی نیست، کیدش کید شیطان است و لذا ضعیف است؛ اما تلاشش انبوه است، ابزارش مدرن و پولش زیاد است. ما اگر در مقابل این حمله بایستیم، دشمن قطعاً ناکام خواهد شد؛ چون «إِنَّ کَیْدَ الشَّیْطَانِ کَانَ ضَعِیفًا»(۱) اما اگر اندکی سستی به خرج دهیم، دشمن با همین حمله خواهد توانست از لحاظ فرهنگی، خسارتی بر ما وارد کند. دغدغه بنده این است.(۲)

در پایان سال ۱۳۹۲ نیز مقام معظم رهبری در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری بار دیگر، بر نگرانی خود در زمینه مسائل فرهنگی کشور تأکید کرد و فرمود:

یک مسئله هم مسئله فرهنگ است؛ که آقایان هم حالا معلوم شد که نگرانی دارید، بنده هم نگرانم. مسئله فرهنگ، مسئله مهمی است. اساس این ایستادگی، این حرکت و در نهایت ان شاءالله پیروزی، بر حفظ فرهنگ اسلامی و انقلابی است و تقویت جناح فرهنگی مؤمن، تقویت این نهال هایی که روییده است در عرصه فرهنگ؛ ... ما حتماً در مسئله فرهنگ [باید توجه کنیم [دولت محترم هم باید توجه کند، دیگران هم توجه کنند. بنده هم در این نگرانی با شما سهیم هستم و امیدوارم که مسئولین فرهنگی توجه داشته باشند که چه می کنند. با مسائل فرهنگی شوخی نمی شود کرد، بی ملاحظگی نمی شود کرد؛ اگر چنانچه یک رخنه فرهنگی به وجود آمد، مثل رخنه های اقتصادی نیست که بشود]آن را[جمع کرد.(۳)

۱- نساء: ۷۶.

۲- ۳ سخنرانی در آغاز به کار دهمین گردهم آیی سراسری ائمه جمعه، ۲۱/۶/۱۳۷۳.

۳- سخنرانی در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۵/۱۲/۱۳۹۲.

ص: ۳۵

در فصل بعدی این کتاب، به تفصیل درباره موارد و مصادیق دغدغه ها و نگرانی های مقام معظم رهبری در حوزه فرهنگ سخن خواهیم گفت.

۵. اهمیت فرهنگ سازی در زمینه های گوناگون اجتماعی

۵. اهمیت فرهنگ سازی در زمینه های گوناگون اجتماعی

در حال حاضر کشور ما از مسائل و مشکلات بسیاری در حوزه های گوناگون اقتصادی و اجتماعی رنج می برد که برای برطرف کردن بسیاری از آنها نیازمند اصلاح فرهنگ عمومی و فرهنگ سازی هستیم. مسائل و مشکلاتی چون مصرف گرایی، اسراف، رعایت نکردن الگوی مصرف، بی رغبتی به مصرف کالای داخلی، تخریب منابع طبیعی و محیط زیست، قانون گریزی، بی توجهی به نظم و انضباط اجتماعی، کاهش نرخ زاد و ولد و ضعف فرهنگ کار و تلاش سازنده و همکاری و مشارکت.

بر همین اساس است که مقام معظم رهبری می فرماید:

خیلی از مشکلات جامعه ما با فرهنگ سازی حل می شود. توجه بکنید که امروز، عمده قوای دشمنان ما در جبهه فرهنگی دارد کار می کند. این جنگ های روانی، این فعالیت های فرهنگی، این بودجه های پنهان و آشکاری که برای منحرف کردن ذهن ها می گذارند، همه اش مربوط به مسئله فرهنگ است. فرهنگ مثل هواست که انسان وقتی که این هوا را استنشاق کرد، با هوایی که استنشاق کرده و با آن جانی که گرفته، می تواند دو قدم بردارد و جلو برود؛ بقیه کارها همه برخاسته از آن چیزی است که شما استنشاق کرده اید. اگر چنانچه یک جایی، هوای مسمومی تزریق بشود، نتیجه ای که در اندام ها دیده خواهد شد تابع آن

ص: ۳۶

مسمومیتی است که در این هواست. اگر فضا را با دود یا مخدری تخدیر کنند، وقتی شما آن را استنشاق کردید، رفتار شما متناسب با آن چیزی خواهد شد که استنشاق کرده اید؛ فرهنگ یک چنین حالتی دارد.(۱)

ایشان در سخنرانی ابتدای سال جاری نیز بر این موضوع تأکید کرد و فرمود:

فرهنگ از اقتصاد هم مهم تر است. چرا؟ چون فرهنگ، به معنای هوایی است که ما تنفّس می کنیم؛ شما ناچار هوا را تنفّس می کنید، چه بخواهید، چه نخواهید؛ اگر این هوا تمیز باشد، آثاری دارد در بدن شما؛ اگر این هوا کثیف باشد، آثار دیگری دارد. فرهنگ یک کشور مثل هوا است؛ اگر درست باشد، آثاری دارد. ... اگر بخواهیم مصرف تولیدات داخلی به معنای واقعی کلمه تحقّق پیدا کند، باید فرهنگ [مصرف] تولید داخلی در ذهن مردم جا بیفتد؛ اگر بخواهیم مردم اسراف نکنند، بایستی این باور مردم بشود؛ این یعنی فرهنگ(۲).

مقام معظم رهبری در ادامه همین سخنرانی، برخی دیگر از مصادیق فرهنگ سازی را این گونه برمی شمارد:

در حوزه اجتماعی، قانون گرایی که مردم به قانون احترام بگذارند، یک فرهنگ است؛ تعاون اجتماعی یک فرهنگ است؛ تشکیل خانواده و ازدواج یک فرهنگ است؛ تعداد فرزندان یک فرهنگ است؛ اگر در این چیزها بینش مردم و جهت گیری

۱- سخنرانی در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت، ۰۴/۰۶/۱۳۸۶.

۲- سخنرانی در حرم مطهر رضوی، ۱/۱/۱۳۹۳.

ص: ۳۷

مردم جهت گیری درستی باشد، زندگی در جامعه جوری خواهد شد؛ اگر خدای ناکرده جهت گیری غلط باشد، زندگی جور دیگری خواهد شد.(۱)

بنابراین، می توان گفت که یکی از مهم ترین دلایل و زمینه های توجه به موضوع فرهنگ در سال ۱۳۹۳، زمینه سازی برای بهره گیری علمی، دقیق، سنجیده، گسترده و ژرف از فرهنگ سازی برای حل مسائل و مشکلات عمیق و دیرپای کشور در حوزه های گوناگون اجتماعی است.

۶. ضرورت گفتمان سازی در زمینه مسائل فرهنگی، سیاسی و اقتصادی

۶. ضرورت گفتمان سازی در زمینه مسائل فرهنگی، سیاسی و اقتصادی

مقام معظم رهبری، در چند سال اخیر؛ به ویژه در سال گذشته به دفعات بر ضرورت «گفتمان سازی»(۲) در زمینه های گوناگون فرهنگی، سیاسی و اقتصادی تأکید کرده و از علما و مدیران و مسئولان فرهنگی و اجرایی کشور خواسته اند که برای تحقق اهداف و برنامه های نظام اسلامی در حوزه های گوناگون به موضوع گفتمان سازی توجه کنند.

رهبر معظم انقلاب اسلامی در بیان الزام ها و انتظارات سیاست های اقتصاد مقاومتی می فرماید:

الزام هفتم و کار لازم هفتم [از الزامات و انتظارات سیاست های اقتصاد مقاومتی]، گفتمان سازی است؛ باید تصویر درستی از اقتصاد مقاومتی ارائه بشود؛ البته صدا وسیما و رسانه های کشور

۱- سخنرانی در حرم مطهر رضوی، ۱/۱/۱۳۹۳.

۲- واژه «گفتمان» برابر نهاده واژه فرنگی «discourse» است. در کشور ما و در جامعه عمومی نخبگانی، این واژه به معنای «نظام معنایی»، «ادبیات مفهومی» یا «شبکه مفاهیم» به کار می رود و در این اصطلاح، «گفتمان سازی» به معنای زمینه سازی برای شکل گیری نظام معنایی و فراگیر شدن آن است.

ص: ۳۸

موظفند اما مخصوص آنها نیست. دستگاه های تبلیغاتی مخالف با کشور، مخالف با انقلاب، مخالف با پیشرفت ملی ما، خیلی چیزها در چنته دارند و شروع هم کرده اند ما دیدیم بعد از این هم بیشتر [خواهند کرد] درباره اقتصاد مقاومتی، اشکال تراشی، مانع تراشی، گاهی هو کردن، بی اهمیت جلوه دادن آنچه که در کمال اهمیت و نهایت اهمیت است؛ از این کارها می کنند. نقطه مقابل آنها بایستی کار بشود؛ مسئولین، صاحبان فکر و دل سوزان، بایستی تصویر درستی را از این حرکت بزرگ و عمومی ارائه بدهند و گفتمان سازی بشود تا مردم بدانند و معتقد باشند و بخواهند؛ در این صورت، کارْ عملی خواهد شد.(۱)

ایشان در یکی دیگر از سخنرانی های خود در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری پس از برشمردن مسائل و مشکلات گوناگون کشور می فرماید:

آخرین مطلب، مسئله گفتمان سازی است. این مطالبی که عرض کردیم، اینها فقط نصیحت و درد دلِ بین ما نیست که شما بگویید بنده بشنوم، بنده بگویم شما بشنوید، باید اینها به صورت گفتمان در بیاید. گفتمان یعنی باور عمومی؛ یعنی آن چیزی که به صورت یک سخنِ مورد قبول عموم تلقی بشود، مردم به آن توجه داشته باشند؛ این با گفتن حاصل می شود؛ با تبیینِ لازم تبیین منطقی، تبیین عالمانه و دور از زیاده روی های

۱- سخنرانی در جلسه تبیین سیاست های اقتصاد مقاومتی، ۲۰/۱۲/۱۳۹۲.

ص: ۳۹

گوناگون حاصل می شود؛ با زبان صحیح، با زبان علمی و منطقی و با زبان خوش، بایستی این مطالب را منتقل کرد(۱).

ایشان همچنین در دیدار اعضای شورای عالی مرکز طراحی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، می فرماید:

لازمه تحقق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و رسوخ آن در میان نخبگان، گفتمان سازی آن در جامعه است... . باید از طریق گفتمان سازی و بهره گیری از دیدگاه های نخبگان و صاحب نظران، و با صبر و حوصله، الگویی فاخر، مستحکم و ارزشمند تدوین شود.(۲)

و بالاخره ایشان راه حل مسائل و مشکلات گوناگون موجود در حوزه زن و خانواده را هم در گفتمان سازی می داند و می فرماید:

همین تشریفات زائد ازدواج خرج های زیاد، مجالس متعدد که واقعاً انسان دلش می گیرد وقتی می شنود. اینها از آن مواردی است که گفتمان سازی می خواهد. خانم های مؤثر، آقایان مؤثر، اساتید دانشگاه، روحانیون، بخصوص صدا و سیما و رسانه ها باید در این زمینه ها کار کنند؛ این را از این حالت بیرون بیاورند.(۳)

با توجه به سخنان یادشده، به خوبی درمی یابیم که در حال حاضر کشور ما تا چه حد به گفتمان سازی یا همان اقدامات مستمر و نظام مند

۱- سخنرانی در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۵/۱۲/۱۳۹۲.

۲- سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی مرکز طراحی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، ۱۴/۱۲/۱۳۹۱.

۳- سخنرانی در سومین نشست اندیشه های راهبردی، ۱۴/۱۰/۱۳۹۰.

ص: ۴۰

فرهنگی برای نهادینه کردن موضوعات گوناگون اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در جامعه و تبدیلِ آنها با باور عمومی، نیازمند است.

این موضوع نیز نشان می دهد که رهبر معظم انقلاب اسلامی با هوشمندی و خردمندی تمام و با شناخت کامل مسائل و مشکلات گوناگون کشور، موضوع فرهنگ را به عنوان یکی از موضوعات مهم، کلان و اساسی کشور در سال ۱۳۹۳ مطرح کرده است.

ص: ۴۱

فصل سوم آسیب شناسی فرهنگی از دیدگاه مقام معظم رهبری

اشاره

فصل سوم آسیب شناسی فرهنگی از دیدگاه مقام معظم رهبری

ص: ۴۲

ص: ۴۳

چنان که گفته شد، حضرت آیت الله خامنه ای، از ابتدای دوران رهبری خود تاکنون، به طور مستمر دغدغه ها و نگرانی های خود را در حوزه فرهنگ مطرح کرده و بارها در دیدار با اصحاب فرهنگ و هنر، دانشجویان و دانشگاهیان، اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی و مدیران و مسئولان اجرایی و فرهنگی کشور درباره مهم ترین آسیب های فرهنگی کشور سخن گفته است. بر این اساس، در این فصل از این کتاب، مهم ترین آسیب های فرهنگی کشور را از دیدگاه مقام معظم رهبری بررسی می کنیم.

مقام معظم رهبری در آسیب شناسی فرهنگی کشور، عوامل آسیب زا را به دو دسته عوامل درونی و بیرونی تقسیم و تأکید می کند که باید هنگام آسیب شناسی، به دور از هر گونه افراط و تفریط، به هر دو دسته عوامل به موازات هم توجه کرد. ایشان در یکی از سخنان خود در این باره می فرماید:

در آسیب شناسی انقلاب باید نقش عوامل درونی و بیرونی، هر دو ملاحظه بشود. البته اینجا دو افراط وجود دارد که من مایلم ذهن خودم را همواره از هر دو افراط رها کنم و ذهن مردم را هم برحذر بدارم که دچار این دو افراط نشوند. یکی اینکه ما عوامل برونی را عمده کنیم و از عوامل درونی غافل بمانیم؛ دیگری به عکس، عوامل درونی

ص: ۴۴

را عمده کنیم و از عوامل بیرونی غافل بمانیم. الان کسانی هستند که به هر دو این افراطها هم مبتلا هستند؛ هر دو عامل، جداً وجود دارد.(۱)

رهبر معظم انقلاب اسلامی در ادامه سخنان خود درباره عوامل بیرونی آسیب زننده به فرهنگ کشور می فرماید:

علیه انقلاب، تبلیغاتی سازمان یافته ای دارد می شود؛ کار مطبوعاتی، کار سیاسی و کار دیپلماسی بسیار قوی دارد می شود! عوامل آنها در داخل هم هستند؛ که این هم جزو عوامل بیرونی است. من که می گویم عوامل بیرونی، حتی کسانی منظور است که از آنها الهام می گیرند و در داخل، علیه انقلاب کار می کنند، یا قلم می زنند، یا توطئه می کنند، یا ضربه اقتصادی و ضربه سیاسی می زنند!... نباید اینها را ندیده گرفت. هر کس اینها را توهّم بداند کما اینکه کسانی می خواهند بگویند اینها توهّم است مثل کسی است که شب در جنگلی قرار گرفته، اطرافش را گرگها احاطه کرده و منتظر یک لحظه غفلت او هستند، تا او را بدرند، ولی او بگوید که من خیال می کنم! خیلی خوب، خیال می کنی، بگیر بخواب! کسی غیر از خودت که ضرر نخواهد دید. لذا با «خیال می کنم»، این دشمن موجود و مترصّد، از دست نخواهد رفت. این یک طرف قضیه است.(۲)

۱- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

۲- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

ص: ۴۵

ایشان درباره عوامل درونی آسیب زا نیز چنین می فرماید:

طرف دیگر هم عوامل درونی است. عوامل درونی یعنی مواردی که در درون خود ما انقلابیون و ما مؤمنین است؛ اینها کم نیست، زیاد است. من می خواهم عرض کنم که اگر ما این آسیبهای درونی را علاج بکنیم، آن آسیبهای بیرونی، مشکلی برای ما به وجود نخواهد آورد.(۱)

ایشان پس از اشاره به آسیب های درونی، با استفاده از یکی از آیات قرآن کریم، اصلاح آسیب های درونی را شرط حفظ وضعیت موجود انقلاب و نظام اسلامی می داند و می فرماید:

ببینید، قرآن به طور صریح در این زمینه با ما حرف می زند؛ می گوید: «ذَلِکَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ یَکُ مُغَیِّرًا نِعْمَهً أَنْعَمَهَا عَلَی قَوْمٍ حَتَّی یُغَیِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ»؛(۲) نعمتی که خدا به شما داد، محال است از شما بگیرد، مگر شما شرایط خودتان را عوض کنید. چون نعمت الهی، بی حساب و کتاب نیست؛ خدا تحت شرایطی، نعمتی را به کسی می دهد. اگر آن شرایط را حفظ کردید، محال است که نعمت از بین برود و پس گرفته بشود.(۳)

مقام معظم رهبری در سخنرانی نخستین روز سال ۱۳۹۳ نیز به آسیب های درونی فرهنگ اشاره کرد و فرمود:

نمی خواهیم بگوییم همه آسیب های فرهنگی کار بیگانگان

۱- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

۲- انفال: ۵۳.

۳- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

ص: ۴۶

است؛ نه، خود ما هم مقصّریم؛ مسئولان مختلف، مسئولان فرهنگی، مسئولان غیر فرهنگی، کم کاری ها، غلط کاری ها، اینها تأثیر داشته؛ ما همه را به گردن دشمن نمی اندازیم، امّا حضور دشمن را هم در زمینه مسائل فرهنگی نمیتوانیم فراموش کنیم.(۱)

پس از این مقدمه، به بررسی مهم ترین آسیب های درونی و بیرونی فرهنگ کشور را از دیدگاه مقام معظم رهبری به تفکیک بررسی می کنیم.

۱. آسیب های درونی

اشاره

۱. آسیب های درونی

با توجه به تأکید مقام معظم رهبری بر آسیب های درونی و نقش مهمی که این آسیب ها در تخریب، تباهی و انحطاط فرهنگ اسلامی ایرانی حاکم بر کشورمان دارد، ابتدا به بررسی مهم ترین آسیب های درونی می پردازیم.

الف) سایش جبهه فرهنگی خودی

اشاره

الف) سایش جبهه فرهنگی خودی

مقام معظم رهبری در دیدار گروهی از هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور پس از اشاره به جبهه فرهنگی و هنری خودی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به طور خودجوش در کشور به وجود آمد، به بررسی آسیب ها و مشکلات این جبهه می پردازد و مهم ترین آسیب آن را اثرپذیری، سایش و ریزش می داند؛ آسیبی که بر فرهنگ اسلامی ایرانی کشورمان نیز اثر گذاشته و مشکلاتی را به وجود آورده است. ایشان در این زمینه می فرماید:

۱- سخنرانی در حرم مطهر رضوی، در اولین روز سال ۱۳۹۳.

ص: ۴۷

حاصل و خلاصه حرف من این است که احساس می کنم این جبهه، دچار آفتِ سایش شده است. حال می خواهیم ببینیم چه کار می شود کرد که این سابیدگی متوقّف و این حالتِ سایشِ روزافزون کم شود؟(۱)

رهبر معظم انقلاب اسلامی پس از بیان مهم ترین آسیب جبهه فرهنگی خودی، به تبیین و تحلیل عوامل این آسیب می پردازد و مهم ترین عوامل سایش این جبهه را این گونه برمی شمارد:

یک کم توجهی مسئولان خودی فرهنگ

یک کم توجهی مسئولان خودی فرهنگ

ایشان نخستین عامل سایش جبهه فرهنگی خودی را چنین بیان می فرماید:

یکی از عوامل سایش در جبهه خودی این است که مسئولینِ خودی فرهنگ، مانند وزارت ارشاد و بعضی دستگاههای دیگر، به آن کم توجهی کردند. از ابتدا که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تشکیل شد، بایستی دفتر گزینش دایر می کرد و به سراغ کسانی که اهل نویسندگی، شعر، فیلمسازی، موسیقی حلال و دیگر رشته های هنری بودند، می رفت. حتی به سراغ کسانی می رفت که صدای خوبی برای خوانندگی داشتند. ... دایر کردن چنان دفتر گزینشی در وزارت ارشاد لازم بود تا مراجعه‌کنندگانِ دارای استعداد هنری را جذب می کردند یا حتی به سراغشان می رفتند. اگر چنین می شد، وزارت ارشاد را که گاهی لانه مراکز فساد فرهنگ گذشته بود، به تدریج و به

۱- ۱ سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

ص: ۴۸

مرور، استحاله و تبدیل به مرکزی برای انقلاب و اسلام و خدا و حقّ و آزادگی می کردند و مسلّماً پس از گذشت ده سال می توانستند در همه رشته های هنری، شخصیت های عظیمی را پرورش دهند و معرفی کنند، اما چنین کاری نکردند.(۱)

دو خودباختگی عناصر جبهه خودی

دو خودباختگی عناصر جبهه خودی

بیان مقام معظم رهبری در این زمینه چنین است:

اما عامل دیگر، خودباختگی عناصر جبهه خودی در مقابل شخصیّتهای جبهه دشمن، به خاطر احساسِ برتری صنفی آن شخصیّتها بر این عناصر بود. این حقیقت قابل انکار نیست. مثلاً فرض بفرمایید وقتی یک هنرمندِ این جبهه، در رشته ای از هنر، سرافراز و بی اعتنا، مقداری پیش می رفت و بعد در جایی احساس خستگی می کرد و می خواست لحظه ای بایستد و نفس تازه کند، تا چشمش به هنرمند رشته خودش در جبهه مقابل می افتاد، مرعوب او می شد! اصلاً نسبت به آن طرف، احساس مرعوبیّت داشت. البته این مرعوبیّت، گاهی مرعوبیّتِ صرف و گاهی تأثّر و انجذاب از طرف مقابل بود.(۲)

سه تردید در پای بندی نظام اسلامی به آرمان های خود

سه تردید در پای بندی نظام اسلامی به آرمان های خود

ایشان در این باره چنین می فرماید:

عامل دیگری که وجود دارد، این است که در جبهه خودی،

۱- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

۲- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

ص: ۴۹

بعضاً به دلایلی، در پای بنـدی نظام به حرفها و آرمانهای خودش تردیـد شـد. اگر بخواهیم مثال کاملاً واضـحی بزنیم ... مسـئله قبول قطع نامه ۵۹۸ و پایـان جنگ بود که عـدّه ای را مردّد کرد. منتها... در آن قضـیه، عاملی وجود داشت که همان وجود امام بود. چون امـام کُر بود، دریـا بود و مورد تردیـد قرار نمی گرفت. ... نـاگفته نمانـد که در طول پانزده سال اخیر، از این قبیل قضایا مکرّر اتفاق افتاده است. گاهی احساس تردید در عنصر خودی، به جا، ولی اکثراً بیجا بوده است.(۱)

چهار ورود عناصر جبهه خودی به دعواهای خطی

چهار ورود عناصر جبهه خودی به دعواهای خطی

مقام معظم رهبری، این عامل را چنین تبیین می کند:

یک عامل دیگر از عوامل هزم (هضم) جبهه خودی و سایش آن، کشـیده شدنِ پای عناصرِ این جبهه به دعواهای خطّی است که در برهه ای از زمـان، در این کشور واقعاً فاجعه آفریـد. ناگهان بین سیاسـیّون، نماینـدگان مجلس و برخی دیگر از مسـئولین، دعواهایی بروز کرد که اصل آن دعواها، موجّه نبود. هر دو خط، بلاشک، در حدّی جرم داشتند. هر دو خط، هم آدمهای بسیار خوب داشتند، هم آدمهای ناباب داشتند، هم آدمهای متوسّط داشتند.(۲)

پنج فریفته شدن به دنیا و جلوه های آن

پنج فریفته شدن به دنیا و جلوه های آن

ایشان در این باره نیز می فرماید:

عامل دیگر که امتحان بسیار بزرگی بر سر راه همه است، عامل

۱- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

۲- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

ص: ۵۰

دنیـا و جلوه هـای فریبنـده آن بود. در جبهه خودی، برخورداری مـادی، کم و امکانـات نـاچیز بود. جلوه هـای دنیـا پر جاذبه است و چشـمها و دلها را می فریبد؛ چنان که بعضـی از کسان را فریفت. «دنیا» هم که می گویم، فقط پول و خانه و خودرو شخصـی نیست. چیزهـای دیگر هم هست. اسم درکردن، تعریف شـنیدن، سـتایش شـنیدن، تمتّعات ناروا و نادرستِ جنسـی و همه امکاناتی که نفسِ انسان آنها را می خواهـد، دنیا و جلوه های آن است. چنین وسوسه هایی هم در عدّه ای پدید آمد. البته عدّه زیادی واقعاً ایسـتادند و مردانه مقاومت کردند، ولی بعضی از افراد هم به ندرت در مقابل این وسوسه ها و جلوه های دنیوی، پایشان سست شد.(۱)

بـا توجه به نکات یادشـده درمی یابیم که سایش و خودباختگی جبهه فرهنگی و هنری خودی و در نهایت، تغییر ماهیت و ریزش آن تا چه حـد می توانـد برای فرهنگ اسـلامی کشورمان آسـیب زا باشد. به همین دلیل، شایسـته است یکی از اولویت های کاری همه نهادهـا و سازمـان فرهنگی در سـال جـاری، جلوگیری از سایش و ریزش بیش از پیش جبهه فرهنگی خودی و تلاش برای جـذب و نگه داشت آنها در صراط مستقیم اسلامی باشد.

ب) کم توجهی مدیران و مسئولان کشور به موضوع فرهنگ

ب) کم توجهی مدیران و مسئولان کشور به موضوع فرهنگ

بـا وجود ماهیت فرهنگی انقلاب اسـلامی و تأکیـدهای فراوان امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری بر ضـرورت تلاش مسـتمر، منسجم و هدفمند برای تعالی فرهنگ جامعه، تاکنون مدیران و مسئولان اجرایی

۱- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

ص: ۵۱

کشور چنان که بایـد و شایـد به موضوع فرهنگ توجه نکرده انـد و همین امر موجب شـده است که انقلاب و نظام اسـلامی ایران به اهداف فرهنگی خود دست نیابد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی در نخستین سال های رهبری خود در این باره می فرماید:

با اینکه نظام جمهوری اسلامی، از آغاز بر یک مبنای فرهنگی بنیان شد و رهبر و پدیدآورنده این نظام، یک عنصرِ بیش از همه چیز فرهنگی بود و مسـئولان این نظـام هم در طول این مـدت، تقریبـاً همیشه همین طور بوده انـد، در عین حال بایـد اعتراف کنیم که در زمینه های فرهنگی، آن کار مطلوب و مورد انتظار را خیلی انجام نداده ایم. نه اینکه کس خاصـی یا جمع خاصـی مورد سؤال باشد. نه، مجموعاً در زمینه های فرهنگی، ما کم کاری داریم؛ حقاً این را باید قبول کنیم.(۱)

ایشان در سال های بعـد نیز بارها از بی توجهی مسـئولان و مـدیران اجرایی کشور به مقوله فرهنگ گلایه کردند و از جمله در یکی از سخنان خود فرمود:

به نظر می رسـد ما بایـد مقوله فرهنگ را از نو ارزیابی کنیم. من به ذهنم این طور می رسد که ما در نظام جمهوری اسـلامی، مقوله فرهنـگ را قـدری دست کم گرفته ایم. به نظر من تأثیر فرهنگ، هم به عنوان یک عامل اصـلی و تعیین کننـده در رفتارهای فردی و اجتماعی کشور و امتمان، هم به عنوان یک

۱- سخنرانی در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹/۰۹/۱۳۶۹.

ص: ۵۲

حامل برای تأثیرات و اثرگـذاری های سیاسـی گرایش های سیاسی مغفولٌ عنه قرار گرفته و آن چنان که بایـد و شاید نیست. حرف هایی زده می شود، چیزهایی می گوییم، بنـده خودم مطالبی را زیاد تکرار می کنم، لیکن در مقام عمل می بینیم که بهای آن چنانی داده نمی شود.(۱)

اوج گلایه های مقام معظم رهبری از بی توجهی به موضوع فرهنگ را در سـخنان ایشان، خطاب به رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت وقت در سـال ۱۳۸۶ می تـوان مشاهـده کرد که در آن به صـراحت خواسـتار «رفـع مظلومیت» از بخش فرهنـگ کشور شـد و فرمود:

نکته بعـدی که می خواهم سـفارش کنم، این است که از بخش فرهنـگ رفع مظلومیت کنیـد. بخش فرهنـگ انصافاً بخش مظلومی است. الان در گزارش آقـای رئیس جمهور، اصـلًا اسـمی از فرهنـگ نیامـد؛ یا در اولویت بنـدی ها این اولویت فـدای اولویت های دیگر شـد و آنها تقدم پیدا کرد که در کوتاهی وقت بیان بشود! این مظلومیت است دیگر. واقعاً مسـئله فرهنگ را دست کم نگیرید. خیلی از مشـکلات جامعه ما با فرهنگ سازی حل می شود… . فرهنگ را دست کم نگیریـد؛ خیلی مهم است. بنابراین، صـرف وقت کنیـد و در بودجه هم برایش پول و فصول قابل توجهی بگذاریـد تا جهتِ ارزشـی به فرهنگ بدهید. از جمله کارهایی که مسـئولین فرهنگی دولت خیلی باید به آن بپردازند و واقعاً یک دقیقه را در آن فروگذار نکنند، این است

۱- سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۳/۰۹/۱۳۷۸.

ص: ۵۳

که به فرهنگ عمومی جامعه و ابزارها و وسایل فرهنگی، جهت ارزشی بدهند.(۱)

استمرار چهار دهه «مظلومیت فرهنگ» در نظام جمهوری اسلامی و در اولویت قرار نگرفتن آن در همه دولت های پس از پیروزی انقلاب اسلامی موجب شد به تدریج، تهدیدهای خارجی و آسیب های داخلی بر فرهنگ کشور به ویژه در حوزه فرهنگ عمومی کارگر شود و آسیب های جبران ناپذیر بر آن وارد سازد. ازاین رو، شایسته است همه مدیران و مسئولان کشور از فرصت پیش آمده در سال جاری برای جبران بخشی از کوتاهی ها و کم کاری هایی چند دهه گذشته، بهره جویند و تا حد امکان برای برطرف کردن بخشی از مظلومیت فرهنگ بکوشند.

ج) عملکرد نامناسب دستگاه های فرهنگی

ج) عملکرد نامناسب دستگاه های فرهنگی

به تصریح مقام معظم رهبری، نهادها و سازمان های گوناگون فرهنگی در سال های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، عملکرد مناسبی در حوزه فرهنگ نداشته اند که این موضوع به عوامل گوناگونی چون نداشتن طرح و برنامه دقیق، مشخص، زمان مند، سوء مدیریت، نداشتن نیروی انسانی متعهد و توان مند، کم کاری، بی دقتی و بدسلیقگی برمی گردد. ایشان هنگام برشمردن آسیب های درونی انقلاب اسلامی می فرماید:

یکی، سوء عملکرد در همه زمینه هاست؛ از جمله در تبلیغ که جای صحبت از صدا و سیما هم هست. ... هر دستگاهی

۱- ۳ سخنرانی در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت، ۰۴/۰۶/۱۳۸۶.

ص: ۵۴

که عملکرد مؤثری دارد، اگر این عملکرد را اصلاح نکنند یا در آن اشکالی و آسیبی وجود داشته باشد، دارای سوء عملکرد است.(۱)

ایشان در باره مراد از «سوء عملکرد» چنین می فرماید:

معنای آسیبها هم که می گوییم، مطلقاً خیانت نیست که بگوییم همه جا خیانت است. نه، منظورمان، تنبلی، بی دقتی، بی اهتمامی، دل سوزی و تلاش لازم را نکردن، کار علمی انجام ندادن و متناسب با نیاز، پیش نرفتن است؛ همه اینها سوء عملکرد است. البته من توقّع معصومیت ندارم که بگوییم ما باید معصوم باشیم نه، بالاخره گوشه کار، یک جور خالی خواهد ماند، لیکن باید تلاش کنیم کار را درست کنیم.(۲)

بی تردید، با توجه به تذکرهای مقام معظم رهبری، یکی از سرفصل های مهم کار و فعالیت همه نهادها و سازمان فرهنگی در سال ۱۳۹۳ باید اصلاح عملکرد های نامناسب گذشته و تلاش برای سامان دهی فعالیت های خود بر مبنای ملاک ها و ویژگی های موردنظر رهبر معظم انقلاب اسلامی باشد.(۳)

د) ضعف ایمان و باور دینی

د) ضعف ایمان و باور دینی

رهبر معظم انقلاب اسلامی، یکی از آسیب های مهم درونی انقلاب و نظام اسلامی را ضعف ایمان و باور دینی از یک سو، و ایجاد تردید و

۱- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

۲- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

۳- در ادامه مطالب این کتاب درباره این ملاک ها و ویژگی ها بیشتر سخن خواهیم گفت.

ص: ۵۵

خدشه در ایمان و باور دینی مردم از سوی دیگر می داند. ایشان پس از اشاره به این مطلب که «بی ایمانی یا ضعف ایمان» یکی دیگر از آسیب های درونی انقلاب است، می فرماید:

تلاش کنید برای اینکه ایمانها را راسخ و عمیق و ایمانها را پاک و زلال کنید؛ مشوّب و غبارآلود نکنید، وسوسه و ریب در ایمان به وجود نیاورید و دلها را آلوده به تردید نکنید. این هیچ خدمتی نیست به کسی که یک ایمان صاف و قوی و محکم دارد که ما در ایمان او خدشه و وسوسه و ریب ایجاد کنیم! نه خیر، این هیچ توجیهی ندارد. به این عنوان که ما می خواهیم فکر او به کار بیفتد! بله، با استدلال قوی، ایمان او را راسخ کنید. اگر می خواهید فکر کسی به کار بیفتد، اگر می خواهید حقیقتاً فکر انسانی، تعالی پیدا کند، به او کمک بکنید که بتواند خوب استدلال و تعمق کند، خوب بفهمد؛ نه اینکه به او کمک کنید تا دچار تردید، دچار تزلزل و شک بشود! این کار، هیچ توجیهی ندارد؛ شرعاً هم مجاز نیست.(۱)

چنان که گفته شد، آسیب یادشده دو جنبه دارد؛ یکی، ضعف ایمان و باور دینی مردم، مسئولان و دست اندرکاران حوزه فرهنگ و دیگری، تلاش عده ای از اصحاب فرهنگ و قلم به دستان برای ایجاد خدشه در ایمان و باور مردم به بهانه ترویج آزاداندیشی، پدیده ای که در سال های گذشته در برخی نشریات وابسته به جریان های اصلاح طلب شاهد آن بوده ایم.

۱- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

ص: ۵۶

در هر حال، در سالی که به نام «فرهنگ» نامیده شده است، باید به هر دو جنبه این آسیب، توجه و راهکارهای مناسبی برای برطرف کردن آن پیش بینی شود.

ه) دنیاطلبی و رفاه زدگی

ه) دنیاطلبی و رفاه زدگی

از دیدگاه مقام معظم رهبری، یکی دیگر از آسیب های جدّی درونی فرهنگی کشور، دنیاطلبی و رفاه زدگی است. ایشان به هنگام برشمردن مهم ترین آسیب های درونی انقلاب می فرماید:

یکی از آنها دنیاطلبی است؛ یعنی مزه دنیا را با حرص و ولع، در دهان مزمزه کردن و چرب و شیرین دنیا را قدر دانستن!(۱)

ایشان در ادامه، مقصود خود از دنیاطلبی را چنین توضیح می دهد:

غرض و مراد ما، دل سپردن به دنیاست که البته مقدار زیادی از مشکلات ما ناشی از این مسئله است! منِ مسئول دولتی و حکومتی یا منِ روحانی باید مواظب باشم به خصوص ما دو صنف، خصوصیتی داریم یک وقت گفتند: «وای به حال آن کسانی که هر دو هستند؛ هم مسئول حکومتی، هم روحانی اینها مشکلشان بیشتر و تکلیفشان سنگینتر است! توقع مردم، به جا و به حق از آنها بیشتر است؛ خدای متعال هم آنها را بیشتر مورد سؤال قرار خواهد داد؛ چون اثر عملشان هم بیشتر است.(۲)

بی تردید، دنیاطلبی، رفاه زدگی و تجمل گرایی، آفت جدّی دین و فرهنگ هر جامعه ای است و جامعه اسلامی ایران نیز اگر در پی دست

۱- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

۲- سخنرانی در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۵/۱۲/۱۳۷۷.

ص: ۵۷

یافتن به اهـداف متعالی انقلاب و نظام اسـلامی است، در درجه نخست بایـد با این آسـیب مبارزه کند. این آسـیب، در حال حاضـر، همه مردم جامعه به ویژه مدیران و مسـئولان نظام را تهدید می کند. به همین دلیل، بر همه دل سوزان انقلاب و نظام اسلامی به ویژه عالمـان، روحانیـان، اصـحاب فرهنـگ و مـدیران و مسئولان لازم اسـت کـه راهکارهـای جدّی و اساسـی برای برطرف کردن آن بیندیشند.

۲. آسیب های بیرونی

اشاره

۲. آسیب های بیرونی

رهـبر معظم انقلاـب اسـلامی در همه دوران رهـبری خود، همواره بـا دقت و تیزبینی تمـام، آسـیب هـا و تهدیـدهای بیرونی فرهنگ اسـلامی ایرانی کشورمان را رصـد کرده و در موقع مناسب، هشـدارها و تـذکرهای لازم را به مـدیران و مسـئولان اجرایی و فرهنگی کشور داده است. در اینجا به اختصار، مهم ترین آسیب های بیرونی فرهنگ را از دیدگاه ایشان بررسی می کنیم.

الف) تهاجم فرهنگی بیگانگان

الف) تهاجم فرهنگی بیگانگان

برای روشن شدن میزان حساسیت مقام معظم رهبری به مهم ترین آسیب بیرونی فرهنگ؛ یعنی تهاجم فرهنگی بیگانگان که ایشان از سال ۱۳۶۸ تـاکنون بـا عناوین گوناگونی چون هجمه فرهنگی، شبیخون فرهنگی، جنگ فرهنگی و ناتوی فرهنگی از آن یاد کرده و نسبت به آن هشدار داده است، در اینجا چند مورد از رهنمودهای ایشان را به ترتیب تاریخ بررسی می کنیم.

ایشان در نخستین ماه های رهبری خود در این باره می فرماید:

ص: ۵۸

در حال حاضر، یک جبهه بندی عظیم فرهنگی که با سیاست و صنعت و پول و انوع و اقسام پشتوانهها همراه است، مثل سیل راه افتاده تا با ما بجنگد. جنگ هم جنگ نظامی نیست. بسیج عمومی هم هیچ تأثیری ندارد. آثارش هم به گونهای (است) که تا به خود بیاییم گرفتار شده ایم.(۱)

ایشان در سال ۱۳۷۱ نیز بر این موضوع تأکید کرده و فرموده است:

تهاجم فرهنگی این است که یک مجموعه سیاسی یا اقتصادی برای مقاصد سیاسی خود و برای اسیر کردن یک ملت، به بنیانهای فرهنگی آن ملّت هجوم می برد. چنین مجموعه ای هم چیزهای تازه ای را وارد آن کشور و آن ملت می کند، اما به زور، امّا به قصد جای گزین کردن آنها با فرهنگ و باورهای ملی.(۲)

در سال های بعد نیز درباره تهاجم فرهنگی چنین می فرماید:

اینکه شما می بینید بنده مسئله تهاجم فرهنگی را مطرح کردم و گفتم؛ روی آن اصرار ورزیدم؛ راجع به آن حقیقتاً غصّه خوردم و تلاش کردم و باز هم به فضل الهی تلاش می کنم؛ گاهی در ریزِ مسائل وارد شدم و اگر کسی در این زمینه به من اشکالی کرد، در یک سخنرانی به اشکال او جواب دادم، همه به خاطر این است که چنین میدان و صحنه ای را به طور واضح مشاهده می کنم و می بینم که اینها چطور با استفاده از همان توانی که در

۱- سخنرانی در دیدار مجمع نمایندگان طلاب و فضلای حوزه علمیه قم، ۷/۹/۱۳۶۸.

۲- سخنرانی در دیدار جمعی از کارگزاران فرهنگی، ۲۱/۰۵/۱۳۷۱.

ص: ۵۹

خودشان هست، از ضعفهای جمهوری اسلامی استفاده می کنند. عمده نظر اینها هم سست کردن ایمانها، کور کردن امیدها، متشتّت کردن جبهه ها و جذب کردن سرمایه هاست.(۱)

ایشان در سال ۱۳۸۶ با این گلایه که سخنان ایشان درباره تهاجم فرهنگی به درستی درک نشده است، می فرماید:

مسئله فرهنگ را به معنای واقعی کلمه، یک «جنگ» به حساب بیاورید. البته این حرفها شاید برای آقایان تکراری باشد، اما من تأکید میکنم. علت هم این است که در طول این سالها هرچه در این زمینه گفته شده، درست فهم نشده است.(۲)

مقام معظم رهبری در نخستین سخنرانی خود در سال جاری نیز درباره تهاجم فرهنگی دشمنی فرمود:

امروز و از روزهای اول انقلاب، دستگاه های تبلیغات، همه توش و توان خود را گذاشته اند برای اینکه مردم را نسبت به پایه های این انقلاب بی اعتقاد کنند. این کارِ فرهنگی است؟ ایمان مردم را مورد

قرار دادند، باورهای قلبی مردم را مورد تهاجم قرار میدهند؛ این را نمیشود انسان، ندیده بگیرد.(۳)

اهتمام فراوان مقام معظم رهبری به موضوع تهاجم فرهنگی و هشدارهای مستمر و پیوسته ایشان به مردم و مسئولان در این باره، نشان دهنده اهمیت فراوان این موضوع و خطر جدّی آن برای فرهنگ

۱- ۳ سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور، ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

۲- سخنرانی در دیدار جمعی از مسئولان کشور، ۲۰/۶/۱۳۸۶.

۳- سخنرانی در حرم مطهر رضوی، در اولین روز سال ۱۳۹۳.

ص: ۶۰

اسلامی ایرانی کشور و از این بالاتر، موجودیت انقلاب و نظام اسلامی است. ازاین رو، هرگونه کوتاهی و مسامحه در این باره گناهی نابخشودنی محسوب می شود.

بی تردید، در سال های اخیر درباره تهاجم فرهنگی بسیار سخن گفته و نوشته شده است، ولی آنچه کمتر ملت ما شاهد آن بوده است، مقابله جدّی، عملی و هوشمندانه با این تهاجم بوده است که امیدواریم در سالی که به نام فرهنگ نامیده شده است، به این موضوع توجه بیشتری شود.

ب) احیا و بازگشت جریان روشن فکری بیمار

ب) احیا و بازگشت جریان روشن فکری بیمار

به تعبیر مقام معظم رهبری، جریان روشن فکری در ایران، بیمار، وابسته و بی ایمان متولد شد.(۱) ایشان در این باره می فرماید:

من بارها گفته ام که روشن فکری در ایران، بیمار متولّد شد. مقوله روشن فکری، با خصوصیّاتی که در عالِم تحقّق و واقعیّت دارد که در آن، فکر علمی، نگاه به آینده، فرزانگی، هوشمندی، احساس درد در مسائل اجتماعی و به خصوص آنچه که مربوط به فرهنگ است، مستتر است در کشور ما بیمار و ناسالم و معیوب متولّد شد. چرا؟ چون کسانی که روشن فکران اولِ تاریخ ما هستند، آدمهایی ناسالمند.(۲)

این جریان از ابتدای پیدایش، دو ویژگی عمده داشت؛ نخست، ضدیت با باورها و ارزش های دینی و دوم، شیفتگی نسبت به تمدن غربی و بیگانگان.

۱– نک: سخنرانی در دیدار جمعی از کارگزاران فرهنگی، ۲۱/۰۵/۱۳۷۱ و سخنرانی در تاریخ ۲۵/۷/۱۳۷۴.

۲– ۲ سخنرانی در جمع دانشجویان دانشگاه تهران، ۲۲/۰۲/۱۳۷۷.

ص: ۶۱

یکی از صاحب نظران کشورمان درباره نخستین ویژگی این جریان می نویسد:

منورالفکران صدر مشروطیت با داشتن تحفه فرهنگی وارداتی، در قول و عمل، جهان بینی دینی را نفی می کردند و با دیده انتقادی بدان می نگریستند، لیکن روشن فکران سال های بعد هجوم فرهنگ دینی را در رأس وظایف خویش قرار دادند. آنها ضمن آنکه مذهب گریزی را یکی از مقدمات ضروری رسیدن به ترقیات مادی به شمار می آوردند، برنامه های خویش را با نفی فرهنگ دینی؛ حمله به باورهای اهل مذهب و اعلام آزادی از تعهدات دینی، دنبال می نمودند و با انتقاد از تمامی مقدسات فرهنگ اسلامی، نسبی بودن اصول اخلاقی و معرفت دینی را ترویج می کردند.(۱)

این نویسنده درباره دومین ویژگی نیز می نویسد:

شیفتگی در برابر فرهنگ و تمدن مغرب زمین و تصور این امر که رهایی از جهان بینی دینی می تواند ملت ایران را به جرگه «روشن اندیشان» اهل تمدن وارد سازد، چنان دیده برخی منتقدان امور اجتماعی و قلم به دستان اهل ادبیات را بست که از تمامی حوادث پیرامون خود غفلت ورزیدند و بدون تأمل در موقعیت تاریخی غرب و سیر رو به انحطاط آن، نزدیکی به فرهنگی بین الملل و دوری گزیدن از ایدئولوژی ها را تجویز می نمودند.(۲)

۱- اسماعیل شفیعی سروستانی، نقش روشنفکری: از مجموعه شبیخون، بیداری و مقابله، چاپ اول: تهران، هلال، ۱۳۸۹، صص ۷۰ و ۷۱.

۲- اسماعیل شفیعی سروستانی، نقش روشنفکری: از مجموعه شبیخون، بیداری و مقابله، چاپ اول: تهران، هلال، ۱۳۸۹، ص ۷۱.

ص: ۶۲

مقام معظم رهبری با شناخت و احاطه کامل بر تاریخ جریان روشن فکری در ایران،(۱) در یکی از سخنان خود، پس از اشاره به وجود دو جبهه در عرصه روشن فکری و هنر؛ یکی، جبهه خودی روشن فکری و هنر که از متن انقلاب اسلامی جوشیده است و دیگری، جبهه ای که از پیش از انقلاب اسلامی هم وجود داشته و به این انقلاب ایمان نیاورده و به آن کفر ورزیده است، یکی از نگرانی های مهم فرهنگی خود را بقا و استمرار جریان روشن فکری بیمار وابسته پس از پیروزی انقلاب اسلامی و حضور و فعالیت آنها در عرصه هنر و ادبیات مطرح می کند و می فرماید:

یک جبهه خوب و وسیع، در مقابل جبهه ای عظیم در همین وادی روشن فکری و هنر که اعضایش به انقلاب ایمان نیاوردند و به آن کفر ورزیدند، پدید آمد. جبهه به وجود آمده خودی، در مقابل آن جبهه عظیم قرار گرفت، اما تیغِ انقلاب، در هیچ جبهه ای کُندتر از جبهه روشن فکری و هنر نبود! انقلاب توانست در همه جا حتّی در میدان جنگ و در نظامیهای طاغوتی نفوذ کند. ما نظامیهای طاغوتی ای که از بُنِ دندان انقلابی شدند، کم نداشتیم و نداریم، اما به تعداد نظامیهای انقلابی شده که هیچ، حتی خیلی کمتر از آنها را در جبهه روشن فکری سراغ نداریم که انقلابی شده باشند. نه اینکه من سراغ نداشته باشم؛ هیچ کس سراغ ندارد.

۱- نک: دغدغه های فرهنگی: شرح مزجی یکی از سخنرانی محوری مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۳ با استفاده از دیگر سخنرانی معظم له، چاپ بیست و دوم: تهران، مؤسسه ایمان جهادی، ۱۳۹۲، صص ۵۳ ۷۱.

انقلاب ما نتوانست آن جبهه را فتح کند و این البته عللی دارد.(۱)

ایشان دلیل جذب نشدن روشن فکران به انقلاب اسلامی را این گونه بیان می فرماید:

روشن فکران همواره وابستگیهایی دارند که تصرّف آنها، ولو از ناحیه یک فکر زلالِ پاکِ خالص، مشکل است. یعنی اگر فرض کنیم که ما یک وقت نتوانستیم روح حسّاسی را جذب کنیم، دلیلش این است که بد یا غلط می گوییم. دلیلش این نیست که تصادفاً، در ارتباط با آن روح حسّاس، وضع و محاذات مناسب برای اینکه جذب شود، پیدا نشده است. روحی که با یک اخم، با یک تأخیر و با یک بی توجّهی، افسرده و پژمرده می گردد، نمی شود توقّع داشت که حتماً هر فکر صحیحی او را جذب کند. پس نتیجه می گیریم که دلیلِ عدم انجذاب روشن فکران به انقلاب، نقصِ ایده و فکر و اندیشه انقلاب نبود؛ چون پیش از آن، خیلی از همین روشن فکران، به دستگاهی که اصلاً فکر و اندیشه نداشت یعنی دستگاه حکومت پهلوی جذب شدند.(۲)

رهبر معظم انقلاب در یکی دیگر از سخنان خود، به تلاش برای احیای جریان روشن فکری بیمار و وابسته پس از دوران جنگ تحمیلی اشاره کرده و می فرماید:

۱- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور، ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

۲- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور، ۲۲/۰۴/۱۳۷۳.

ص: ۶۴

از بعـد از جنـگ تلاشـهایی جدّی شـروع شـده برای اینکه روشن فکری ایران را به همـان حـالت بیمـاری قبـل از انقلاب برگرداننـد برگشت به عقب، ارتجـاع یعنی باز قهر کردن با مـذهب، قهر کردن با بنیانهای بومی، رو کردن به غرب، دل بسـتگی و وابسـتگی بی قیـد و شـرط به غرب، پـذیرفتن هرچه که از غرب از اروپـا و از امریکا می آیـد، بزرگ شـمردن هر آنچه که متعلّق به بیگانه است و حقیر شمردن هر آنچه که مربوط به خودی است؛ که در باطن خودش، تحقیر ملت ایران و تحقیر بنیانهایش را همراه دارد.(۱)

سرانجام، ایشان نگرانی خود را درباره بازگشت جریان روشن فکری به عرصه فرهنگ و ادب چنین بیان می فرماید:

بـا همه قوا بایـد موجودی فعلی را حفـظ کرد. نبایـد اجـازه دهنـد که یک عـدّه افرادی که سالهای متمادی در این کشور با ابزارهای روشن فکری و با ابزارهای فرهنگی، هیـچ خـدمتی به این مردم نتوانسـتند بکننـد حـدّاقلش این است در هیچ مشـکل و مسـئله مهمی نتوانسـتند با این مردم همراه باشـند و به پای مردم برسـند؛ حتّی نتوانسـتند پابه پای مردم برسند، چه برسد بخواهند جلودار و پیشرو و رهبر مردم باشـند همیشه عقب مانـدنـد، همیشه در انزوا مانـدنـد اینهـا مجـدداً به این کشور بیاینـد و سـایه فکر و فرهنـگ خودشان را حاکم کنند. اینکه می بینیم در بعضی از مطبوعات و مجلّات و منشورات فرهنگی، چیزهایی

۱- ۸ سخنرانی در جمع دانشجویان دانشگاه تهران، ۲۲/۰۲/۱۳۷۷.

نشان داده می شود، دنبال رجعت به گذشته انـد؛ دنبال برگشـتن به حالت بیماری روشن فکری انـد. این مقوله روز است. این مقوله بسیار اساسی و مهمّی است.(۱)

بنابراین، در سالی که به نام «فرهنگ» نامیده شده است، باید همه مردم و مسـئولان با جدّیت به این نگرانی مهم رهبری توجه کنند و اجازه ندهند که جریان روشن فکری بیمار و وابسـته بار دیگر در این کشور قوت گیرد و مطبوعات و رسانه ها را عرصه جولان خود سازد.

۱- سخنرانی در جمع دانشجویان دانشگاه تهران، ۲۲/۰۲/۱۳۷۷.

ص: ۶۶

ص: ۶۷

فصل چهارم راهبردهای رسانه ملی

اشاره

فصل چهارم راهبردهای رسانه ملی

ص: ۶۸

ص: ۶۹

با توجه به آسیب های موجود در حوزه فرهنگ و هنر کشور که مقام معظم رهبری به روشنی آنها را تبیین و دسته بندی کرده است، در این فصل، مهم ترین راهبردها را بررسی می کنیم که رسانه ملی برای کاهش این آسیب ها می تواند در پیش گیرد.

۱. سامان دهی و تقویت جبهه فرهنگی خودی

۱. سامان دهی و تقویت جبهه فرهنگی خودی

رسانه ملی به عنوان مهم ترین، اثرگذارترین و گسترده ترین سازمان فرهنگی کشور، در سامان دهی، پاس داری و تقویت جبهه فرهنگی هنری برخاسته از انقلاب اسلامی و جلوگیری از سایش و ریزش این جبهه نقش بسیار مهمی بر عهده دارد. مهم ترین وظایف رسانه ملی را در این زمینه می توان این گونه برشمرد:

الف) شناسایی، جذب، به کارگیری و توان مندسازی جوانان مؤمن و متعهد علاقه مند و مستعد در یکی از زمینه های فرهنگی و هنری؛

ب) سامان دهی گروه ها و تشکل های فرهنگی و هنری مؤمن به انقلاب اسلامی و حمایت از آنها؛

ج) اولویت دادن به فیلم نامه نویسان، کارگردانان، هنرمندان و بازیگران متعهد در واگذاری طرح های تولیدی.

ص: ۷۰

۲. تقویت جهت گیری فرهنگی سازنده کلیه برنامه ها

۲. تقویت جهت گیری فرهنگی سازنده کلیه برنامه ها

بی تردید، همه برنامه های رسانه حتی آگهی های بازرگانی و میان برنامه ها دارای اثرگذاری فرهنگی هستند و بر باورها، ارزش ها و هنجارهای جامعه اثر می گذارند. ازاین رو، مدیران و برنامه سازان رسانه باید با دقت و هوشمندی تمام چنان بر تولید و پخش برنامه ها نظارت کنند که همه برنامه ها هم سو با باورها، ارزش ها و هنجارهای جامعه اسلامی ایران باشند و خدای ناکرده آثار منفی بر ذهن و دل مخاطبان بر جای نگذارند.

برای تحقق هدف یادشده، اقدام های متعددی باید صورت پذیرد که مهم ترین آنها عبارتند از:

الف) توجه ویژه به مهندسی (مدیریت) پیام در رسانه ملی و تلاش برای حفظ و تقویت پیام های فرهنگی مثبت برنامه های رسانه در حوزه های سه گانه تعیین، تولید و توزیع پیام؛

ب) تقویت نهادهای نظارتی سازمان به ویژه در زمینه نظارت های پیش و هنگام تولید آثار تلویزیونی.

۳. اصلاح و بهبود عملکرد واحدهای گوناگون سازمان صدا و سیما

۳. اصلاح و بهبود عملکرد واحدهای گوناگون سازمان صدا و سیما

بی تردید، در هر نهاد و سازمان فرهنگی ممکن است خواسته یا ناخواسته، خطاها، اشتباه ها، بی دقتی ها، بدسلیقگی ها و کم کاری هایی رخ دهد، ولی مهم آن است که آن نهاد و سازمان با برنامه ریزی دقیق و مناسب و پایش و نظارت مستمر این موارد را به حداقل ممکن کاهش دهد و از گسترش آن جلوگیری کند. سازمان صدا و سیما نیز از این قاعده مستثنا نیست. ازاین رو مدیران، سیاست گذاران و برنامه ریزان رسانه ملی باید با توجه به رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه ضرورت

ص: ۷۱

اصلاح عملکردهای نامناسب در حوزه فرهنگ، امور ذیل را در اولویت برنامه های خود در سال جاری قرار دهند:

الف) پایش عملکرد همه زیرمجموعه های سازمان صدا و سیما و شناسایی دقیق همه مواردی که آنها را می توان مصادیق «سوء عملکرد» برای این سازمان به شمار آورد؛

ب) دسته بندی دقیق موارد و مصادیق «سوء عملکرد» رسانه ملی، شناسایی عوامل زمینه های بروز آنها و سرانجام برنامه ریزی مناسب برای از بین بردن یا به حداقل رساندن این موارد و مصادیق؛

ج) از بین بردن زمینه های بروز عملکردهای نامناسب با تقویت نهادهای برنامه ریز و سیاست گذار، اصلاح نظام مدیریتی و به کارگیری مدیران متعهد و توان مند، بهره گیری از نیروی انسانی خلّاق، باانگیزه و ارزش مدار؛ توجه بیشتر به پژوهش در تولید و پخش برنامه ها و به کارگیری روش های نظارتی دقیق و کارآمد؛ به ویژه در مرحله پیش و هنگام تولید.

۴. گسترش و نهادینه سازی ایمان و باور دینی مردم

۴. گسترش و نهادینه سازی ایمان و باور دینی مردم

با توجه به رهنمودهای مقام معظم رهبری،(۱) یکی از اهداف کلان رسانه ملی، «تعمیق و ارتقای معرفت و ایمان روشن بینانه، اخلاق فاضله و رفتار دینی خالصانه آحاد جامعه و حفظ و اعتلای فرهنگ و هویت ایرانی اسلامی»(۲) تعیین شده است. بی تردید، برنامه ریزی عملیاتی برای تحقق این هدف می تواند بخش قابل توجهی از آسیب هایی را که به دلیل

۱- نک: سخنرانی در دیدار رئیس و مدیران سازمان صدا و سیما، ۱۱/۹/۱۳۸۳.

۲- نک: بیانیه مأموریت سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران.

ص: ۷۲

ضعف ایمان و باور دینی مردم، متوجه فرهنگ کشور شده است، برطرف سازد.

برای تحقق این هدف نیز اقدام های زیر ضروری است:

الف) تقویت بیشتر ارتباط رسانه ملی با نهادهای حوزوی و بهره گیری از ظرفیت و توانمندی های این نهادها برای گسترش و تعمیق ایمان و باور دینی مردم؛

ب) اهتمام بیشتر به آن دسته از واحدهای سازمانی که نقش و مسئولیت بیشتر و مستقیم تری در زمینه گسترش معارف دینی دارند؛ واحدهایی چون مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما؛ شبکه قرآن و معارف سیما، شبکه رادیویی معارف، شبکه رادیویی قرآن و گروه های معارف شبکه های مختلف سیما؛

ج) بهره گیری بیشتر از ظرفیت برنامه های نمایشی برای نهادینه سازی و گسترش ایمان و باور دینی مردم.

۵. جلوگیری از گسترش فرهنگی دنیاطلبی، رفاه زدگی و مصرف گرایی

۵. جلوگیری از گسترش فرهنگی دنیاطلبی، رفاه زدگی و مصرف گرایی

از اواخر دهه شصت و اوایل دهه هفتاد با آغاز دوران سازندگی، سیل بنیان کن دنیاطلبی، رفاه زدگی و مصرف گرایی به تدریج در کشور به راه افتاد و در طول چند سال، بسیاری از ارزش ها و هنجارهای جامعه دست خوش تغییر و دگرگونی شد.(۱) این سیل همچنان در جامعه ما

۱- برای مطالعه بیشتر در زمینه سیر تحول جامعه ایران در دهه ۶۰ و ۷۰ و چگونگی حاکمیت گفتمان فردگرایانه و مصرف گرایانه، نک: فرامرز رفیع پور، توسعه و تضاد: کوششی در جهت تحلیل انقلاب اسلامی و مسائل اجتماعی ایران، چاپ اول: تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۶، صص ۱۴۷ ۴۷۵.

ص: ۷۳

جاری است و به آسیبی جدّی برای فرهنگ کشور تبدیل شده است. به همین دلیل و با توجه به هشدارهای مقام معظم رهبری، رسانه ملی باید در سال جاری، یکی از راهبردهای اساسی خود را در زمینه اصلاح و بهبود فرهنگ کشور، جلوگیری از گسترش فرهنگ دنیاطلبی و رفاه زدگی و مصرف گرایی از یک سو و ترویج فرهنگ قناعت و ساده زیستی از سوی دیگر قرار دهد.

برخی از اقدام هایی که رسانه ملی می تواند در این زمینه انجام دهد، به این شرح است:

الف) پرهیز از نشان دادن بی دلیل خانه ها و زندگی های اشرافی و پر تجمل در برنامه های نمایشی و آگهی های بازرگانی؛

ب) ترویج فرهنگ قناعت و ساده زیستی و دوری از زیاده خواهی و تجمل گرایی با بهره گیری از قالب های اثرگذاری همچون فیلم ها و سریال های تلویزیونی؛

ج) فرهنگ سازی برای کاستن از سطح توقع عموم افراد جامعه به ویژه جوانان از زندگی.

۶. فرهنگ سازی برای حل مسائل و مشکلات اجتماعی و اقتصادی کشور

۶. فرهنگ سازی برای حل مسائل و مشکلات اجتماعی و اقتصادی کشور

رسانه ملی در سال های اخیر تجربه موفقی در زمینه اصلاح فرهنگ ترافیک و نهادینه کردن برخی مقررات راهنمایی و رانندگی مانند استفاده از کمربند ایمنی داشته و ثابت کرده است که در صورت داشتن طرح و برنامه مشخص، با بهره گیری از برنامه های نمایشی جذاب و متنوع و توجه به شرایط اثرگذاری پیام به ویژه تکرار و استمرار می توان به تدریج، رفتاری خاص را در جامعه نهادینه کرد.

ص: ۷۴

بـا توجه به مسائـل و مشـکلاتی که جامعه ما در حوزه های گوناگون اجتماعی و اقتصادی دارد، این اتفاق بایـد به رویه ای جاری و مستمر در رسـانه ملی تبـدیل شود تـا به تدریـج در زمینه هـایی چون احترام به قـانون و رعـایت قوانین و مقررات اجتمـاعی؛ رعایت الگوی صحیح مصرف، حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی؛ همکاری و مشارکت سازنده؛ مصرف کالای داخلی، رعایت عفاف و حجاب و افزایش زاد و ولد نیز بتوان فرهنگ سازی کرد و اهداف نظام جمهوری اسلامی را محقق ساخت.(۱)

۷. مقابله سازمان یافته با تهاجم فرهنگی بیگانگان

۷. مقابله سازمان یافته با تهاجم فرهنگی بیگانگان

یکی از اهـداف کلان سازمان صـدا و سـیما، «مصونیت بخشـیدن به اذهان عمومی جامعه در قبال تأثیرپـذیری از موج مخرّب تهاجم فرهنگی بیگانه به ویژه سکولاریسم، گرایش های الحادی و مادی و فرهنگ لیبرالیسم غربی» است.(۲) تلاش برای تحقق این هدف، در سـال جـاری اهمیت دو چنـدان یـافته است؛ زیرا یکی از تهدیـدهای جـدّی فرهنـگ اسـلامی ایرانی، تهاجم فرهنگی است و اگر بخواهیم گامی جدّی در راستای رشد و تعالی فرهنگ جامعه خود برداریم، باید در درجه نخست با این تهاجم مقابله کنیم.

۱- برای آشـنایی بیشتر بـا برخی شـیوه های فرهنگ سازی رسانه ملی نک: ابراهیم شـفیعی سروسـتانی، رسانه ملی و ترویـج فرهنگ مهدویت، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسـلامی صداوسـیما، ۱۳۸۹؛ همو، آیین برنـامه سـازی درباره فرهنگ عفاف و حجاب، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسـلامی صداوسیما، ۱۳۹۰؛ همو، رسانه ملی و تغییر سـیاست جمعیتی: مسـئله شناسی، راهبردها و سیاست ها، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۲.

۲- بیانیه مأموریت سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران.

ص: ۷۵

رسانه ملی در این زمینه چند مسئولیت مهم بر عهده دارد:

الف) تلاش برای گسترش و تعمیق فرهنگ اسلامی ایرانی در عرصه های گوناگون فردی و اجتماعی با بهره گیری از قالب های جذاب رسانه ای.

مقام معظم رهبری در این زمینه می فرماید:

راه مقابله با تهاجم فرهنگی استکبار، گسترش و تعمیق رسالت های فرهنگی انقلاب اسلامی در عرصه های اخلاقی، رفتارهای فردی و اجتماعی، عقاید و باورهای دینی و مسائل سیاسی است.(۱)

ب) تلاش برای جذب و نگه داشت مخاطبان رسانه ملی با بهره گیری از عناصر ریشه دار در فرهنگ اسلامی ایرانی.

برخی گمان می کنند با بهره گیری از عناصر جذابیتی که رسانه های رقیب از آنها استفاده می کنند، می توان از مخاطبان رسانه های رقیب کاست و بر مخاطبان رسانه ملی افزود. این تصور اشتباه موجب دامن زدن به تهاجم فرهنگی بیگانگان و تحقق اهداف مورد نظر آن به دست خودمان می شود.

مقام معظم رهبری در این باره می فرماید:

بعضی از عناصر جبهه خودی که مثلاً داستان می نویسند یا فیلم می سازند، با این خیال که مخاطبان جبهه مقابل را جذب کنند، به مسائلی می پردازند که نویسنده یا فیلم ساز جبهه مقابل به آنها پرداخته است؛ مثلاً آنها برای جاذبه فیلم از عامل زن؛ یعنی عامل جنسی استفاده می کنند؛ اینها هم همین کار را می کنند.

۱- سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۳/۲/۱۳۹۰.

ص: ۷۶

این کار، به هیچ وجه صحیح نیست؛ چون به سایش در جبهه خودی کمک می کند. بنده این را قبول ندارم. نه فقط قبول ندارم، بلکه تصور می کنم این فکر، غلط و این کار اشتباه است. ما باید مخاطب خودمان را خلق کنیم.(۱)

به بیان دیگر، می توان گفت رسانه ملی آن گاه می تواند در عرصه مقابله با تهاجم فرهنگی غرب و جذب و نگه داشت مخاطبان خود موفق باشد که اصالت ها و ویژگی متمایز خود را به عنوان رسانه اسلامی حفظ کند.

مقام معظم رهبری در دیدار گروهی از اصحاب فرهنگ و هنر در این باره می فرماید:

شما مشخصه خودتان را در پیامتان حفظ کنید و بگذارید کسانی که مخاطبتان قرار می گیرند، این طعم برایشان خوشایند باشد. مثل همان کاری که پیامبران و مصلحین دنیا کردند. و الّا اگر قرار باشد با دست خودمان، دور خودمان دیوار بکشیم که واویلاست!(۲)

ج) آگاهی بخشی به مخاطبان رسانه ملی در زمینه اهداف پنهان و آشکار تهاجم فرهنگی غرب به ویژه در عرصه تهاجم رسانه ای؛

د) تبیین آثار و پی آمدهای تضعیف ارزش ها و هنجارهای اسلامی و گسترش ارزش ها و هنجارهای غربی در زندگی فردی و اجتماعی مردم جامعه؛

ه) تبیین مزایا و برتری های فرهنگ اسلامی ایرانی کشورمان بر فرهنگ منحط غربی.(۳)

۱- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور، ۲۲/۴/۱۳۷۳.

۲- سخنرانی در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور، ۲۲/۴/۱۳۷۳.

۳- برای مطالعه بیشتر در زمینه تهاجم فرهنگی غرب و راهکارهای مقابله با آن نک: ابراهیم شفیعی سروستانی، زن، نظام سلطه و رسانه ها، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۰، صص ۹۷ ۱۸۱.

ص: ۷۷

۸. جلوگیری از نفوذ و گسترش جریان روشن فکری بیمار

۸. جلوگیری از نفوذ و گسترش جریان روشن فکری بیمار

با توجه به هشدارهای مقام معظم رهبری در زمینه خطر احیا و بازگشت جریان روشن فکری بیمار در عرصه فرهنگی و هنری کشور و با توجه به پیشینه تلاش های این جریان برای نفوذ به نهادها و سازمان های فرهنگی کشور به ویژه رسانه ملی،(۱) یکی از راهبردهای مهم رسانه برای تحقق رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی در حوزه فرهنگ، مقابله جدّی با جریان روشن فکری وابسته و ضد دین و جلوگیری از نفوذ این جریان به عرصه های مدیریتی، اجرایی، برنامه ریزی و برنامه سازی رسانه ملی است.

۹. ایجاد هم افزایی در جبهه فرهنگی خودی

۹. ایجاد هم افزایی در جبهه فرهنگی خودی

رسانه ملی افزون بر رسالت ها و مسئولیت هایی که خود به طور مستقیم در عرصه فرهنگ سازی و رشد و اعتلای فرهنگ اسلامی ایرانی کشورمان بر عهده دارد، باید بکوشد از همه امکانات و توان مندی های خود برای ایجاد هماهنگی، انسجام و هم افزایی در جبهه فرهنگی خودی استفاده کند و برای تحقق اهداف فرهنگی رسانه ملی از همه ظرفیت ها و قابلیت های موجود در دیگر نهادها و سازمان های فرهنگی کشور نیز بهره گیرد.

۱۰. تأمین هزینه های سازمان از راه های غیر مغایر با اهداف فرهنگی

۱۰. تأمین هزینه های سازمان از راه های غیر مغایر با اهداف فرهنگی

متأسفانه در حال حاضر، بخش قابل توجهی از هزینه های سازمان صدا و سیما از راه پخش آگهی های بازرگانی تأمین می شود. آگهی هایی که ده ها

۱- برای نمونه می توان به فعالیت های «سیامک پورزند» در دوران اصلاحات اشاره کرد. نک: «سیامک پورزند؛ از دشمنی تا خودکشی» در: www.tebyan.net/ new index. Aspx? Pid=۱۶۳۸۱۷.

ص: ۷۸

پیام پنهان و آشکار ضد فرهنگی در خود دارد و مروّج رفاه طلبی، تجمل گرایی، زیاده خواهی، رؤیاپردازی، مصرف زدگی، مادی گرایی و توکل به غیر خداست. این گونه پیام های بازرگانی تمام پیام های مثبت و ارزشی رسانه ملی را خنثی می کند و همه تلاش های مدیران و برنامه سازانی را که در پی اعتلای فرهنگ اسلامی ایرانی کشورمان از طریق رسانه ملی هستند، بر باد می دهد. ازاین رو، شایسته است مدیران و برنامه ریزان سازمان صدا و سیما در اقدامی فوری، راه کار دیگری برای تأمین هزینه های رسانه ملی بیندیشند و از آسیب های جبران ناپذیری که پخش آگهی های بازرگانی به فرهنگ کشور وارد می سازد، جلوگیری کنند.

ص: ۷۹

فصل پنجم اصول و سیاست ها

اشاره

فصل پنجم اصول و سیاست ها

ص: ۸۰

ص: ۸۱

مهم ترین اصول و سیاست هایی که رسانه ملی در راستای تحقق راهبردهای یادشده باید بدانها توجه کند، به شرح ذیل است:

۱. توجه به کلیت فرهنگ به عنوان روح در کالبد جامعه

۱. توجه به کلیت فرهنگ به عنوان روح در کالبد جامعه

یکی از اشتباه هایی که گاه در برخی آثار نیز می توان مشاهده کرد، آن است که به فرهنگ به عنوان جنبه ای از حیات بشری نگاه می شود. در تقسیم بندی هایی می گویند جامعه از سه وجه فرهنگ، سیاست و اقتصاد تشکیل شده است و آنها را قسیم یکدیگر در یک مقسم می بینند. برخلاف این نگاه، باید گفت فرهنگ، فضایی است که همه جنبه های دیگر جامعه همچون اقتصاد، سیاست و ... در آن تنفس می کنند و بیش از آن که در آن تأثیر بگذارند، از آن متأثرند. بنابراین، برنامه سازان در رسانه ملی باید توجه داشته باشند که به فرهنگ به عنوان روحی در کالبد همه اجزا و عناصر جامعه باید نگریست. پس باید با فرض اینکه آسیب های این حوزه بر همه جامعه تأثیرات منفی و دامنه داری می گذارد و شکوفایی این حوزه موجب رشد و شکوفایی دیگر عرصه ها می شود، به استقبال موضوع بروند و آن را بررسی کنند.

۲. توجه به پیچیدگی و چند لایه بودن موضوع فرهنگ

۲. توجه به پیچیدگی و چند لایه بودن موضوع فرهنگ

از تعاریف مختلفی که از فرهنگ شده است، به سادگی می توان فهمید توافق کاملی بر سر این مفهوم نیست و این وضعیت به خصلت پیچیدگی فرهنگ باز می گردد.

ص: ۸۲

فرهنگ به دلیل برخورداری از منشأهای متعدد، عناصر متعدد، انواع متعدد، تقسیمات متعدد و هم چنین عناصر پیچیده و از طرفی متغیرهای تأثیرگذار و تأثیرپذیر متعدد پیچیدگی های خاصی دارد. بنابراین، درک نکردن این پیچیدگی ها ممکن است به نگاه ساده و تک ساحتی بیانجامد که آسیب جدّی در این حوزه خواهد بود.

۳. توجه و تأکید بر نقش هم افزایی حاکمیت و مردم

۳. توجه و تأکید بر نقش هم افزایی حاکمیت و مردم

از جمله مسائلی که منجر به ایجاد یا تثبیت پدیده ها و عناصر فرهنگی مثبت و هم چنین تضعیف یا از بین بردن عناصر و پدیده های ضدفرهنگی می شود، وجود اشتراک نظر و فعالیت درباره آنها بین همه مردم و نهادهای عمومی و اجتماعی است. برای ایجاد عناصر نوپدید فرهنگی یا حتی احیا و زنده کردن آنها، ضرورت این هم فکری و همکاری هم دلانه، شرط اجتناب ناپذیر است. باید ساز و کارهای رسمی و همّت و خواست عمومی به کمک هم آیند تا بتوان انتظار تغییرات قابل مشاهده و پایداری را در حوزه فرهنگ پدید آورد. برنامه سازان به ناچار موظفند هم به تکالیف و وظایف نهادهای حاکمیتی و هم به وظایف مردم در این حوزه بپردازند.

شاید در این زمینه، ایجاد فهم مشترک و خواسته عمومی، پیش نیاز هر فعالیت رسانه ای باشد.

۴. در نظر داشتن تناسب محتوا، مخاطب و قالب

۴. در نظر داشتن تناسب محتوا، مخاطب و قالب

پیچیدگی عناصر فرهنگ و هم چنین ظرافتی که در حوزه مسائل فرهنگی برای ایجاد زمینه های پذیرش تثبیت و تغییر رفتارها مورد انتظار است،

ص: ۸۳

می طلبد که برنامه سازان رسانه ملی برای توجه به موضوعات فرهنگی، تأملات عالمانه و دقیقی داشته باشند. یکی از این تأملات آن خواهد بود که بین محتوا و قالب برنامه از یک سو و کلیت برنامه با مخاطب آن از سوی دیگر تناسب و تجانسی عمیق وجود داشته باشد تا تأثیرات پیام و همچنین ماندگاری آن را تشدید کند. از طرفی، علاوه بر استفاده به جا از ژانرهای متفاوت، در پیش گرفتن رویکرد تبیینی، تبلیغی یا تحلیلی نیز امری است که باید به تناسب مسئله برنامه و مخاطب آن به درستی صورت گیرد.

۵. پرهیز از شعارگرایی و رفتار کلیشه ای

۵. پرهیز از شعارگرایی و رفتار کلیشه ای

از جمله آسیب های مترتب بر موضوع سال، شعاری شدن آن در سطح جامعه است که گاهی رسانه ها نیز بر دامنه و عمق این شعارزدگی می افزایند. پرهیز از غلتیدن به این وادی، تکلیف اولیه سیاست گذاران و تصمیم گیران رسانه ملی و در مرحله نهایی، برنامه سازان خواهد بود و حتی فراتر از آن، در نقد عملکرد مسئولان باید غبار شعارزدگی را از فعالیت ها زدود تا همان گونه که شایسته و سزاوار حوزه فرهنگی کشور است، هرچه عالمانه تر و محققانه تر به موضوع پرداخته شود.

۶. تأکید بر برنامه ریزی و سازماندهی

۶. تأکید بر برنامه ریزی و سازماندهی

معضل بزرگی که بر سر راه تحقق شعار سال می توان دید، آن است که هیچ برنامه ریزی منسجم خاصی در این حوزه صورت نمی گیرد. همین امر موجب می شود تا هر فعالیتی، متناسب یا غیرمتناسب، به موضوع سال نسبت داده شود و در پایان هم هیچ معیاری برای پایش فعالیت های انجام

ص: ۸۴

شده یا نشده نتوان به دست داد و با همین ویژگی ها سال به پایان می رسد، در حالی که معلوم نیست چه اقداماتی صورت گرفت یا نگرفت.

رسانه موظف است به نمایندگی از افکار عمومی، در ابتدای سال، برنامه دستگاه های حاکمیتی درباره موضوع سال را تبیین و نقد کند و در ادامه بر انجام و پیشرفت آنها نظارت کند. در پایان نیز به ارزیابی آنها بپردازد و همواره ضرورت برنامه ریزی و سازماندهی در این موضوع را به مسئولان و مردم یادآوری کند.

۷. توجه به فرصت ها و تهدیدها

۷. توجه به فرصت ها و تهدیدها

یکی از مسائل مهم در حوزه فرهنگ، توجه به محیط فرهنگ به عنوان یک متغیر مهم و تأثیرگذار بر مسائل و عناصر فرهنگی است. مطالعه این محیط برای شناخت فرصت ها و تهدیدها کمک می کند تا تدبیرها و اقدامات فرهنگی در جامعه با توجه به این محیط و اقتضائات آن صورت گیرد.

برنامه سازان رسانه ملی هم باید بتوانند این فرصت ها و تهدیدها را از زبان کارشناسان و صاحب نظران به جامعه و مسئولان منتقل کنند از یک طرف باید مطالعه کنند تا همه سیاست ها، برنامه ها، اقدام ها و فعالیت ها با توجه به این تهدیدها و فرصت ها صورت گیرد. از طرفی، می توانند در تبدیل تهدیدها به فرصت های بی بدیل نقش مهم و حیاتی ایفا کنند.

۸. افزایش اعتماد، هم فکری، هم دلی و همراهی مردم و حاکمیت

۸. افزایش اعتماد، هم فکری، هم دلی و همراهی مردم و حاکمیت

چنان که در شعار سال نیز تأکید شده، دو وجه لازم برای تحقق اهداف شعار سال، یکی، عزم ملی در حوزه مردمی و دیگری، نوع خاصی از

ص: ۸۵

مدیریت یعنی مدیریت جهادی از طرف مسئولان است. بسیار بدیهی است تا این دو شرط لازم تحقق نیابد، نباید منتظر اتفاقات خیره کننـده بود. بـا این توصـیف، برای به وجود آمـدن این دو شـرط نیازمنـد وجود اعتماد، هم فکری، هم دلی و همراهی متقابل مردم و حاکمیت در حوزه فرهنگی جامعه هستیم تا در پایان سال، اتفاقات مهمی و مثبتی را در حوزه فرهنگ جامعه شاهد باشیم. رسانه باید بتوانـد زمینه این تفـاهم، اعتمـاد و همراهی متقابل را در برنامه های متعـدد فراهم آورد و یا به تعبیری، بایـد سـعی کنـد تا این اعتماد متقابل خدشه دار نشود یا تقویت شود.

۹. تأخیری بودن تأثیرات فرهنگی در حوزه رفتار

۹. تأخیری بودن تأثیرات فرهنگی در حوزه رفتار

داشـتن انتظـار تأثیرگـذاری فوری در حوزه تغییرات و تحولاـت فرهنگی، انتظـار به جـایی نیست. مسائـل فرهنگی همـان گونه که به کنـدی ایجاد می شوند، تغییرات در آنها نیز کند است و گاهی در نسل های آینده قابل مشاهده است. بنابراین، رسانه ضـمن نظارت بر عملکردها و اقدامات و نقد و بررسی آنها نباید نتایج و پی آمدهای ملموس را ملاک ارزیابی های خود قرار دهد.

ص: ۸۶

ص: ۸۷

فصل ششم محورهای موضوعی در حوزه فرهنگ

اشاره

فصل ششم محورهای موضوعی در حوزه فرهنگ

ص: ۸۸

ص: ۸۹

آنچه در فصل های قبل ذکر شد، کلیاتی بود که برنامه ریزان و تصمیم گیران رسانه ملی می توانستند برای راهبری و هدایت شبکه ها و برنامه های مختلف سازمان از آن بهره مند باشند. برای آنکه وجه کاربردی این مجموعه در حوزه برنامه سازی نیز تأمین شود، آخرین فصل این کتاب به محورهای موضوعی در حوزه فرهنگ اختصاص داده شده است. هدف از این فصل آن است که با پیشنهاد محورهایی درباره موضوع فرهنگ به تهیه کنندگان، نویسندگان، سردبیران و کارگردانان در شبکه های رادیویی و تلویزیونی، آنان تا بتوانند به مدیریت محتوایی برنامه ها بپردازند.

به این منظور، با نگاهی به کارکردهای رسانه در حوزه فرهنگ به تناسب به یک تقسیم بندی از فرهنگ اشاره می کنیم که صاحب نظران مطرح و استفاده کرده اند. سپس به تناسب گروه های برنامه ساز عمده ای که می توانند در حوزه فرهنگ نقش آفرین باشند، به محورهای موضوعی می پردازیم که از تلاقی این دو جنبه به دست می آید.

لایه های فرهنگی

عناصر فرهنگی

کارکرد رسانه ها

هسته فرهنگ

باورها

اندیشه ورزی

ارزش ها

ارزش گذاری

هنجارها

هنجارسازی

ص: ۹۰

پوسته فرهنگ

آداب و رسوم

جامعه پذیری

نمادها و اسطوره ها

نمادسازی

فن آوری ها، مهارت ها و نوآوری ها

نوآوری علمی و مهارتی

با این تقسیم بندی و با لحاظ گروه های برنامه سازی فعال زیر محورهایی درباره هر یک از کارکردهای فوق پیشنهاد خواهد شد که این محورها باز ناظر به هر یک از سه رویکرد کلان رسانه ملی در حوزه اطلاع رسانی، آموزش و ارشاد و راهنمایی نیز خواهد بود.

۱. گروه های اجتماعی و فرهنگی در شبکه های عمومی و مراکز استان ها

اشاره

۱. گروه های اجتماعی و فرهنگی در شبکه های عمومی و مراکز استان ها

زیر فصل ها

الف) اندیشه ورزی

ب) ارزش گذاری

ج) هنجارسازی

د) جامعه پذیری

ه) نمادسازی

و) نوآوری علمی و فنی

الف) اندیشه ورزی

الف) اندیشه ورزی

بررسی جایگاه منابع انسانی نخبه در نقشه کلان فرهنگی کشور؛

بررسی جایگاه و نقش دانشگاه ها و مراکز علمی در نقشه کلان فرهنگی کشور؛

بررسی جایگاه و نقش مراکز پژوهشی و تحقیقاتی در نقشه کلان فرهنگی کشور؛

بررسی و نقد جایگاه و نقش نهاد خانواده در ارتقای دانش افراد در جامعه؛

بررسی و نقد جایگاه و نقش نهاد دولت در ارتقای اندیشه ورزی و خردورزی در جامعه؛

بررسی و نقد جایگاه و نقش نهادهای اجتماعی در رشد خردورزی و اندیشه ورزی در جامعه؛

بررسی و نقد جایگاه و نقش گروه های مرجع در رشد خردورزی و اندیشه ورزی در جامعه؛

ص: ۹۱

توسعه فرهنگی و نقش خردورزی و اندیشه ورزی در آن؛

بررسی و نقد عملکرد ستادهای فرهنگی در توسعه خردورزی و اندیشه ورزی؛

تبیین مصادیق اندیشه ورزی در حوزه فرهنگ و رفتار عمومی و طبقات خاص؛

چگونگی رشد و توسعه اندیشه ورزی و خردورزی در بین دانش آموزان و دانشجویان؛

بررسی عوامل و موانع اندیشه ورزی در حوزه فردی؛

بررسی عوامل و موانع اندیشه ورزی در حوزه رفتارهای سیاسی مردم؛

بررسی عوامل و موانع اندیشه ورزی در حوزه رفتارهای اجتماعی مردم؛

بررسی عوامل و موانع اندیشه ورزی در حوزه رفتارهای اقتصادی مردم؛

بررسی عوامل و موانع اندیشه ورزی در حوزه رفتارهای خانواده؛

بررسی عوامل و موانع اندیشه ورزی در حوزه رفتار حاکمیت و کارگزاران سیاسی و رفتار آنها؛

چگونگی رسوخ باورهای متناسب با الگو (پارادایم) اسلامی در حوزه ذهنی و عقلانی افراد؛

رفتار جمعی خردورزانه در سایه دانش و آگاهی عمومی.

ب) ارزش گذاری

ب) ارزش گذاری

تبیین ارزش های اصیل دینی در حوزه رفتار فردی برای مخاطبان عام؛

تبیین ارزش های اصیل دینی در حوزه رفتارهای جمعی و ارتباطی؛

ص: ۹۲

تبیین ارزش های اصیل دینی در حوزه رفتارهای عام سیاسی؛

تبیین ارزش های اصیل دینی در حوزه رفتارهای عام اقتصادی؛

آسیب شناسی ارزش های متعارض با فرهنگِ ایرانی اسلامی در رفتارهای فردی؛

آسیب شناسی ارزش های معارض با فرهنگ ایرانی اسلامی در حوزه خانواده؛

آسیب شناسی ارزش های معارض با فرهنگ ایرانی اسلامی در حوزه فرهنگ و رفتار عمومی جامعه؛

چگونگی مقابله با ارزش های مهاجم از دیگر فرهنگ ها و جای گزینی آن با ارزش های اصیل؛

شناسایی آسیب ها و راهکارهای تقویت ارزش های اصیل در حوزه کار و فعالیت اقتصادی؛

شناسایی آسیب ها و راهکارهای تقویت ارزش های اصیل در حوزه کار و رفتارهای سیاسی؛

شناسایی آسیب ها و راهکارهای تقویت ارزش های اصیل در حوزه کار و رفتارهای خانوادگی؛

شناسایی آسیب ها و راهکارهای تقویت ارزش های اصیل در حوزه کار و رفتارهای فردی؛

شناسایی آسیب ها و راهکارهای تقویت ارزش های اصیل در حوزه کار و رفتارهای سازمانی

بررسی رابطه بین دین داری و ارزش مداری در فرهنگ اسلامی؛

بررسی رابطه ارزش مداری انسان و سعادت جامعه در نگاه اسلامی؛

بررسی رابطه ارزش ها و هنجارها در نگاه دینی؛

ص: ۹۳

بررسی رابطه بین ارزش های دینی و فطرت انسان؛

بررسی جایگاه نقش و فعالیت نهادهای دولتی در ایجاد و تقویت ارزش های اصیل؛

بررسی جایگاه نقش و فعالیت سازمان های مردم نهاد در ایجاد و تقویت ارزش های اصیل؛

بررسی جایگاه نقش و فعالیت مردم در ایجاد و تقویت ارزش های اصیل؛

بررسی جایگاه و نقش فعالیت نهادهای دینی در ایجاد و تقویت ارزش های اصیل؛

بررسی جایگاه و نقش فعالیت نهادهای آموزشی در ایجاد و تقویت ارزش های اصیل؛

بررسی جایگاه و نقش فعالیت نهادهای تبلیغی در ایجاد و تقویت ارزش های اصیل؛

بررسی و تبیین ارزش های دینی در سیره و سخن معصومان علیهم السلام ؛

بررسی و تبیین ارزش های دینی در سیره و سخن بزرگان و علما؛

بررسی و تبیین مقایسه ای ارزش های ملی و اسلامی با ارزش های دیگر ادیان، مکتب ها و کشورها؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت ارزش های اسلامی و ایرانی در خانواده؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت ارزش های اسلامی و ایرانی در بین جوانان؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت ارزش های اسلامی و ایرانی در حوزه عمومی جامعه؛

ص: ۹۴

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت ارزش های اسلامی و ایرانی در حوزه سیاسی؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت ارزش های اسلامی و ایرانی در حوزه اقتصادی؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت ارزش های اسلامی و ایرانی در حوزه کودکان و نوجوانان؛

بررسی عوامل و راهکارهای تضعیف یا از بین بردن عناصر ضد ارزش در جامعه؛

بررسی راه های انتقال ارزش ها به نسل های بعد؛

آسیب شناسی نسل نو در وفاداری به ارزش های اصیل.

ج) هنجارسازی

ج) هنجارسازی

تبیین هنجارهای اصیل دینی در حوزه رفتار فردی برای مخاطبان عام؛

تبیین هنجارهای اصیل دینی در حوزه رفتار جمعی و ارتباطی؛

تبیین هنجارهای اصیل دینی در حوزه رفتار سیاسی؛

تبیین هنجارهای اصیل دینی در حوزه رفتار اقتصادی؛

آسیب شناسی هنجارهای متداول در جامعه؛

بررسی ناهنجاری های موجود در حوزه رفتار فردی و راهکارهای اصلاح آنها؛

بررسی ناهنجاری های موجود در حوزه رفتار جمعی جامعه و راهکارهای اصلاح آنها؛

بررسی ناهنجاری های موجود در خانواده ها در حوزه تربیت فرزندان؛

ص: ۹۵

بررسی ناهنجاری های موجود در خانواده ها در حوزه روابط با سالمندان؛

بررسی ناهنجاری های موجود در خانواده ها در حوزه روابط فرزندان با والدین؛

بررسی ناهنجاری های موجود در خانواده ها در حوزه رفتارهای ارتباطی؛

بررسی ناهنجاری های موجود در خانواده ها در حوزه رفتارهای اقتصادی؛

بررسی راه های جلوگیری از ناهنجاری های حوزه کار و فعالیت های اقتصادی و اصلاح آنها؛

بررسی راه های جلوگیری از ناهنجاری های حوزه رفتارهای سیاسی و اصلاح آنها؛

بررسی راه های جلوگیری از ناهنجاری های حوزه رفتارهای سازمانی و اصلاح آنها؛

بررسی رابطه بین ارزش ها و هنجارها در جامعه دینی؛

بررسی رابطه بین هنجارها و دینداری افراد در فرهنگ اسلامی؛

بررسی رابطه بین هنجارهای مورد تأکید دین و فطرت انسان؛

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت نهادهای حاکمیتی در ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل؛

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت نهادهای اجتماعی در ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل؛

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت نهاد خانواده در ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل؛

ص: ۹۶

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت نهادهای آموزشی در ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل؛

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت نهادهای دینی و روحانیت در ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل؛

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت مردم در ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل؛

بررسی و تحلیل هنجارهای مورد تأکید در سیره و سخن معصومان علیهم السلام ؛

بررسی و تحلیل هنجارهای اسلامی در مقایسه با دیگر ادیان و مکتب ها؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل در خانواده؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل در بین جوانان؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل در حوزه سیاسی؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل در حوزه اقتصادی؛

بررسی عوامل و موانع ایجاد و تقویت هنجارهای اصیل در کودکان و نوجوانان؛

بررسی راه های تضعیف و از بین بردن ناهنجاری های موجود در جامعه؛

بررسی انواع هنجارشکنی ها در جامعه دینی و راه های برخورد با آنها؛

نقش نظارت اجتماعی در مبارزه با هنجارشکنی ها.

ص: ۹۷

د) جامعه پذیری

د) جامعه پذیری(۱)

بررسی آسیب شناسانه سطوح مختلف سنی در جامعه از منظر جامعه پذیری اجتماعی و فرهنگی؛

بررسی عوامل فردی در جامعه پذیری اجتماعی و فرهنگی؛

بررسی عوامل خانوادگی در جامعه پذیری اجتماعی و فرهنگی؛

بررسی عوامل اجتماعی در جامعه پذیری اجتماعی و فرهنگی؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت نهاد خانواده در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت نهاد دین و مذهب در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت نهادهای اجتماعی در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت آموزش و پرورش در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت نهاد روحانیت در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت رسانه ها در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت سازمان های مردم نهاد در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

۱- به معنای هم سازی و هم نوایی فرد با ارزش ها، هنجارها و نگرش های گروهی اجتماعی است یا به معنای فراگردی که به واسطه آن، هر فرد، دانش و مهارت های اجتماعی لازم را برای مشارکت مؤثر و فعال در زندگی گروهی و اجتماعی کسب می کند. (دانش نامه رشد) در اینجا تکالیف رسانه در این فرآیند مورد نظر است.

ص: ۹۸

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت نهادهادی قانون گذار در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت نهادهادی فرهنگی در جامعه پذیری و فرهنگ پذیری افراد؛

بررسی نهادها و مصادیق فرهنگ پذیری و جامعه پذیری در هر یک از مناطق مختلف ایران به تناسب خرده فرهنگ های موجود؛

بررسی نقش و جایگاه دین داری و ایمان در فرهنگ پذیری و جامعه پذیری؛

بررسی سیره و سخن پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام در نهادینه کردن ارزش ها و هنجارهای دینی در بین مردم؛

بررسی سیره و سخن بزرگان و علما در ترویج و نهادینه سازی باور، اندیشه، نگرش و رفتارهای اسلامی در بین مردم؛

بررسی تأثیر هر یک از ساختارها و سیاست های دینی بر فرهنگ پذیری و جامعه پذیری؛

بررسی تأثیر هر یک از ساختارها و سیاست های قانونی بر فرهنگ پذیری و جامعه پذیری؛

بررسی تأثیر هر یک از ساختارها و سیاست های فرهنگی بر فرهنگ پذیری و جامعه پذیری؛

بررسی تأثیر هر یک از ساختارها و سیاست های اجتماعی بر فرهنگ پذیری و جامعه پذیری؛

بررسی تأثیر هر یک از ساختارها و سیاست های سیاسی بر فرهنگ پذیری و جامعه پذیری؛

بررسی تأثیر هر یک از ساختارها و سیاست های تبلیغی بر فرهنگ پذیری و جامعه پذیری؛

ص: ۹۹

بررسی تأثیر هر یک از ساختارها و سیاست های اجرایی بر فرهنگ پذیری و جامعه پذیری؛

بررسی موانع و مشکلات فرهنگی فرهنگ پذیری و جامعه پذیری در جامعه؛

بررسی موانع و مشکلات تاریخی فرهنگ پذیری و جامعه پذیری در جامعه؛

بررسی موانع و مشکلات فردی فرهنگ پذیری و جامعه پذیری در جامعه؛

بررسی موانع و مشکلات اقتصادی فرهنگ پذیری و جامعه پذیری در جامعه؛

بررسی موانع و مشکلات اجتماعی فرهنگ پذیری و جامعه پذیری در جامعه؛

بررسی موانع و مشکلات سیاسی فرهنگ پذیری و جامعه پذیری در جامعه؛

بررسی راه ها و شیوه های جذب فرهنگی با عنایت به فرهنگ دینی؛

بررسی راه ها و شیوه های انتقال فرهنگی با توجه به پدیده شکاف نسل ها؛

بررسی انسجام یا گسیختگی فرهنگی و راه های مقابله با آن؛

بررسی راه های ترویج و نهادینه کردن فرهنگ انقلاب اسلامی؛

بررسی راه های ترویج و نهادینه کردن فرهنگ دفاع مقدس؛

بررسی راه های تکامل فرهنگی در سطوح و عناصر مختلف فرهنگی و تکالیف بخش های مختلف حاکمیت.

ص: ۱۰۰

ه) نمادسازی

ه) نمادسازی(۱)

بررسی نمادها و اسطوره های اصیل در فرهنگ ایرانی اسلامی؛

بررسی شیوه های حفظ و گسترش نمادهای اصیل فرهنگی در جامعه؛

بررسی شیوه های حفظ و گسترش نمادهای اصیل فرهنگی به وسیله افراد و مردم؛

بررسی شیوه های حفظ و گسترش نمادهای اصیل فرهنگی به وسیله نهادهای حاکمیتی؛

چگونگی ایجاد و خلق نمادها و نشانه های فرهنگی نو متناسب با پیشرفت فن آوری؛

چگونگی مقابله با نمادها و نشانه های فرهنگی معارض؛

شناسایی اسطوره های فرهنگی تاریخی و معرفی آنها به منظور الگوسازی؛

پاس داشت نمادها و الگوهای فرهنگی و تاریخی در قالب های مختلف برنامه سازی به ویژه در برنامه های نمایشی؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت های نهادهای حاکمیتی در پاس داشت نمادها، الگوها و اسطوره های فرهنگی؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت های نهادهای اجتماعی در پاس داشت نمادها، الگوها و اسطوره های فرهنگی؛

بررسی نقش، جایگاه و فعالیت های مردم در پاس داشت نمادها، الگوها و اسطوره های فرهنگی؛

۱- نشانه ای که میان صورت و مفهوم آن رابطه ای قراردادی است نه ذاتی و در اینجا در ارتباط با اسطوره ها و نمادها که از اجزای فرهنگ هستند، به نوعی وظایف رسانه ها را در قبال آن تبیین می کند.

ص: ۱۰۱

آسیب شناسی فرهنگی عمومی جامعه از نظر الگوها، نمادها و اسطوره ها؛

تعریف، شناسایی و معرفی الگوهای نو در فرهنگ کلان یا خرده فرهنگ ها برای سطوح مختلف جامعه؛

و) نوآوری علمی و فنی

و) نوآوری علمی و فنی(۱)

بررسی راهکارهای رشد علمی در کل کشور و استان های مختلف؛

بررسی عوامل پیشرفت در حوزه فنی؛

آسیب شناسی رشد علمی و فنی کشور یا مناطق آن؛

معرفی برترین های علم و فن آوری در کشور برای الگوسازی؛

معرفی فن آوری های نوین در جهان به منظور اطلاع رسانی؛

آسیب شناسی مراکز علمی و دانشگاهی در حوزه تربیت نیروی انسانی متخصص؛

آسیب شناسی مراکز علمی و پژوهشی در حوزه تولید دانش؛

برگزاری نشست های تخصصی علمی در موضوعات مورد توجه عموم مردم؛

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت مراکز آموزشی در تربیت نیروی انسانی متخصص؛

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت مراکز پژوهشی در تولید دانش تخصصی؛

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت نهادهای دولتی در حوزه تولید دانش؛

۱- از عناصر فرهنگ، دانش، فن آوری، مهارت ها و نوآوری هاست. وظیفه رسانه نوآوری در رابطه با این عنصر و بخش از فرهنگ، علمی و فنی است.

ص: ۱۰۲

بررسی جایگاه، نقش و فعالیت نهادهای دولتی در حوزه تربیت نیروی متخصص کشور؛

بررسی عملکرد دیگر کشورها در حوزه رشد دانش، مهارت و تکنولوژی برای الگو گیری؛

بررسی عملکرد دستگاه های مرتبط در حوزه فن آوری، دانش، پژوهش و آموزش؛

بررسی راه های توسعه پژوهش محوری در همه فعالیت های تولیدی کشور؛

بررسی راه های چگونگی ارتباط حوزه علمی و پژوهشی کشور به حوزه تولید و صنعت؛

بررسی راه های ایجاد و تقویت روحیه خودباوری علمی، اعتماد به نفس و جسارت در حوزه های فنی و فن آوری؛

بررسی راه های ایجاد و توسعه خلاقیت علمی و نوآوری فنی در همه سطوح؛

بررسی جایگاه و نقش مدیریت در حوزه پژوهش، آموزش و توسعه دانش؛

بررسی دستاوردهای علمی و پژوهشی کشور در حوزه های مختلف؛

بررسی راهکارهای افزایش بهره وری در حوزه تولید دانش؛

بررسی نقش و جایگاه دانش و فن آوری در چشم انداز بیست ساله کشور و آسیب ها و راهکارهای رسیدن به آن؛

بررسی راه های علمی توسعه دانش اقتصادی به منظور توسعه فن آوری؛

ص: ۱۰۳

بررسی نقش دانش، فن آوری و مهارت در توسعه اقتصادی کشور؛

بررسی نقش دانش، فن آوری و مهارت در توسعه سیاسی کشور؛

بررسی نقش دانش، فن آوری و مهارت در توسعه اجتماعی کشور؛

بررسی نقش دانش، فن آوری و مهارت در توسعه علمی کشور؛

بررسی نقش، جایگاه و اهمیت نهادهای قانون گذار در توسعه علمی و فن آوری کشور؛

بررسی نقش، جایگاه و اهمیت نهادهای اجتماعی در توسعه علمی و فن آوری کشور؛

بررسی نقش، جایگاه و اهمیت نهادهای دینی در توسعه علمی و فن آوری کشور؛

بررسی نقش، جایگاه و اهمیت نهاد خانواده در توسعه علمی و فن آوری کشور؛

شناسایی و معرفی نخبگان کشور؛

بررسی نقش جایگاه و اهمیت مشارکت بخش خصوصی در توسعه علمی و فن آوری کشور؛

نقد عملکرد دستگاه های دولتی یا بخش خصوصی درباره توسعه علم فن آوری و دانش کشور؛

اهمیت و جایگاه علوم انسانی در توسعه علمی و تولید دانش در کشور.

۲. گروه های خانواده در شبکه های سراسری و برنامه خانواده در شبکه های محلی

۲. گروه های خانواده در شبکه های سراسری و برنامه خانواده در شبکه های محلی

بررسی جایگاه و نقش خانواده در ارتقای اندیشه ورزی و خردورزی افراد در جامعه؛

ص: ۱۰۴

بررسی جایگاه و نقش خانواده در تعیین و تقویت ارزش ها در فرزندان؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در تعیین و تقویت و نهادینه کردن هنجارها در افراد؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در تعیین و تقویت و نهادینه کردن نمادها و معرفی اسطوره ها در فرزندان؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در نوآوری رفتاری فرزندان متناسب با فرهنگ بومی؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در رشد خلاقیت و نوآوری ها؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در دانش و مهارت آموزی؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در انتقال ارزش ها، باورها، آداب و رسوم به نسل های بعد؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در آموزش آداب، رسوم و سنت های پسندیده به فرزندان؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در آموزش آداب معاشرت اجتماعی متناسب با فرهنگ اصیل و بومی به فرزندان؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در آموزش رفتارهای سیاسی متناسب با فرهنگ بومی به فرزندان؛

بررسی جایگاه و نقش خانواده در آموزش رفتارهای متناسب با اقتصادی فرهنگ بومی به فرزندان؛

بررسی راه های انتقال ارزش های اصیل از طریق خانواده به فرزندان؛

بررسی راه های انتقال هنجارهای پسندیده به فرزندان از طریق خانواده؛

ص: ۱۰۵

بررسی آسیب شناسانه خانواده های امروزی در انتقال فرهنگ اصیل به فرزندان؛

بررسی سیره و سخن معصومان علیهم السلام در حوزه خانواده و چگونگی انتقال ارزش ها، باورها و هنجارها به فرزندان؛

بررسی سیره و سخن بزرگان و علما در حوزه خانواده و چگونگی انتقال ارزش ها، باورها و هنجارها به فرزندان؛

بررسی مقایسه ای خانواده در ایران با دیگر کشورها از نظر مسائل آموزش و تربیت فرهنگی فرزندان؛

بررسی راهکارهای تقویت و ارتقای فرهنگی خانواده و نقش نهادهای دولتی در این زمینه؛

بررسی راهکارهای تقویت و ارتقای فرهنگی خانواده و نقش نهادهای آموزشی در این زمینه؛

بررسی راهکارهای تقویت و ارتقای فرهنگی خانواده و نقش نهادهای دینی در این زمینه؛

بررسی راهکارهای تقویت و ارتقای فرهنگی خانواده و نقش نهادهای تبلیغی و رسانه ای در این حوزه؛

بررسی راهکارهای تضعیف و از بین بردن ناهنجاری های رفتاری فرزندان به وسیله خانواده؛

بررسی راهکارهای مقابله خانواده با مظاهر و نمودهای تهاجم فرهنگی در حوزه خانواده؛

بررسی راهکارهای شناساندن و آموزش پاس داشت از نمادها و نمودها و اسطوره های فرهنگی در خانواده؛

بررسی راهکارهای رشد علمی و آگاهی فرزندان در مواجهه با مسائل جدید و پیچیده فرهنگی؛

ص: ۱۰۶

بررسی راهکارهای ایجاد و تقویت زمینه فرهنگ پذیری فرهنگی فرزندان به وسیله خانواده؛

بررسی راهکارهای ایجاد و تقویت جامعه پذیری فرهنگی فرزندان به وسیله خانواده؛

بررسی نقش اقتصاد خانواده در تربیت فرهنگی فرزندان؛

بررسی نقش خانواده در اصلاح و ارتقای اخلاق اجتماعی فرزندان؛

بررسی نقش خانواده در اصلاح و ارتقای باورها و اعتقادات فرزندان؛

بررسی نقش خانواده در اصلاح و ارتقای مناسک دینی فرزندان؛

شناسایی و معرفی شاخص های خانواده معیار در حوزه فرهنگی؛

شناسایی و معرفی خانواده های موفق در حوزه فرهنگ و تربیت فرهنگی؛

شناسایی موانع و آسیب های تربیت فرهنگی فرزندان در خانواده.

۳. گروه های جوان در شبکه های سراسری و برنامه های مرتبط با جوانان در شبکه های محلی

۳. گروه های جوان در شبکه های سراسری و برنامه های مرتبط با جوانان در شبکه های محلی

تبیین و تحلیل ویژگی های جوان مطلوب از منظر فرهنگ اسلامی؛

بررسی جایگاه، نقش و کارکردهای خانواده در تربیت و ارتقای بینش فرهنگی جوانان؛

ص: ۱۰۷

بررسی جایگاه، نقش و کارکردهای نهادهای آموزشی در تربیت و ارتقای بینش فرهنگی جوانان؛

بررسی جایگاه، نقش و کارکردهای نهادهای دولتی در تربیت و ارتقای بینش فرهنگی جوانان؛

بررسی جایگاه، نقش و کارکردهای نهادهای دینی در تربیت و ارتقای بینش فرهنگی جوانان؛

بررسی جایگاه، نقش و کارکردهای نهادهای اجتماعی در تربیت و ارتقای بینش فرهنگی جوانان؛

بررسی جایگاه، نقش و کارکردهای نهادهای دولتی در تربیت و ارتقای بینش فرهنگی جوانان؛

بررسی نقش اقتصاد در ارتقای فرهنگی جوانان؛

بررسی نقش سیاست در ارتقای فرهنگی جوانان؛

بررسی نقش جوانان در توسعه خردورزی و اندیشه ورزی به عنوان یکی از عناصر فرهنگ؛

بررسی نقش جوانان در توسعه شکوفایی و توسعه ارزش های اصیل؛

بررسی نقش جوانان در توسعه رشد و توسعه هنجارهای اجتماعی؛

بررسی نقش جوانان در توسعه نوآوری رفتارهای جمعی در جامعه؛

بررسی نقش جوانان در توسعه فن آوری و دانش در جامعه؛

بررسی نقش جوانان در توسعه باورها و اعتقادات دینی؛

بررسی نقش جوانان در توسعه و گسترش نوآوری و خلاقیت؛

ص: ۱۰۸

بررسی نقش جوانان در توسعه و پاس داشت الگوها و اسوه های ملی و دینی؛

بررسی نقش جوانان در حفظ و توسعه نمادهای فرهنگی؛

بررسی نقش جوانان در تعادل فرهنگی با نسل های بعد یا فرهنگ های مجاور؛

بررسی نقش جوانان در مقابله با تهاجم فرهنگی؛

بررسی راهکارهای رشد و ارتقای اندیشه ورزی در بین جوانان به عنوان یکی از عناصر و اجزای فرهنگ؛

بررسی راهکارهای رشد و ارتقای ارزش های اصیل در بین جوانان؛

بررسی راهکارهای رشد، ارتقا و گسترش هنجارهای فرهنگی اصیل در بین جوانان؛

بررسی راهکارهای رشد و ارتقای رفتار بر اساس الگوهای اصیل فرهنگی در بین جوانان؛

بررسی راهکارهای رشد و ارتقای دانش و مهارت های لازم در بین جوانان؛

بررسی راهکارهای رشد و ارتقای شناخت و آگاهی جوانان نسبت به پدیده های فرهنگی جامعه و جهان؛

بررسی راهکارهای نهادینه کردن شاخص های فرهنگ انقلاب اسلامی در جوانان؛

بررسی راهکارهای نهادینه کردن فرهنگ دفاع مقدس در جوانان؛

بررسی راهکارهای گسترش و نهادینه کردن نمادهای فرهنگ اسلامی در جوانان؛

ص: ۱۰۹

بررسی راهکارهای رشد و تکامل شخصیت فرهنگی جوانان؛

بررسی راهکارهای استفاده از ظرفیت جوانان برای ارتقای فرهنگی کشور یا مناطق مختلف؛

بررسی راهکارهای ایجاد هویت و استقلال فرهنگی در جوانان؛

بررسی راهکارهای تقویت انسجام فرهنگی در بین جوانان؛

معرفی جوانان نمونه در حوزه اندیشه، علم، فن آوری و ارزش ها.

ص: ۱۱۰

ص: ۱۱۱

خلاصه و نتیجه

خلاصه و نتیجه

مقام معظم رهبری، «فرهنگ» را روح پنهان همه مناسبات فردی و اجتماعی و شکل دهنده (جهت دهنده) همه رفتارهای انسان می داند و ازاین رو، همواره بر ضرورت توجه ویژه به فرهنگ در جامعه و نظام اسلامی تأکید داشته است.

این ضرورت در سال اخیر به ویژه با توجه به دلایل و زمینه های ذیل دوچندان شده است:

۱. ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی؛

۲. جایگاه و نقش فرهنگ در رشد و تعالی کشور؛

۳. بایشته های تحقق چشم انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی؛

۴. وجود نگرانی های گوناگون در حوزه فرهنگ؛

۵. اهمیت فرهنگ سازی در زمینه های گوناگون اجتماعی؛

۶. ضرورت گفتمان سازی در زمینه مسائل گوناگون فرهنگی، سیاسی و اقتصادی.

ایشان با نام گذاری سال ۱۳۹۳ به عنوان سال «اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی»، خواستار بسیج همه استعدادها و توان مندی های کشور برای رشد و اعتلای فرهنگ اسلامی ایرانی جامعه و از بین بردن آسیب های موجود در عرصه فرهنگ شده است.

ص: ۱۱۲

از دیدگاه مقام معظم رهبری، مهم ترین آسیب های درونی و بیرونی حوزه فرهنگ کشور عبارتند از:

الف) سایش جبهه فرهنگی خودی؛

ب) کم توجهی مدیران و مسئولان کشور به موضوع فرهنگ؛

ج) عملکرد نامناسب دستگاه های فرهنگی؛

د) ضعف ایمان و باور دینی؛

ه) دنیاطلبی و رفاه زدگی؛

و) تهاجم فرهنگی بیگانگان؛

ز) احیا و بازگشت جریان روشن فکری بیمار.

با توجه به آسیب های یادشده، سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی برای رشد و اعتلای فرهنگ کشور و مقابله تهدیدها و آسیب های خارجی و داخلی حوزه فرهنگ باید راهبردهای ذیل را در پیش گیرد:

۱. سامان دهی و تقویت جبهه فرهنگی خودی؛

۲. تقویت جهت گیری فرهنگی سازنده همه برنامه ها؛

۳. اصلاح و بهبود عملکرد واحدهای گوناگون سازمان صدا و سیما؛

۴. گسترش و نهادینه سازی ایمان و باور دینی مردم؛

۵. جلوگیری از گسترش فرهنگ دنیاطلبی، رفاه زدگی و مصرف گرایی؛

۶. فرهنگ سازی برای حل مسائل و مشکلات اجتماعی و اقتصادی کشور؛

۷. مقابله سازمان یافته با تهاجم فرهنگی بیگانگان؛

۸. جلوگیری از نفوذ و گسترش جریان روشن فکری بیمار؛

ص: ۱۱۳

۹. ایجاد هم افزایی در جبهه فرهنگی خودی؛

۱۰. تأمین هزینه های سازمان از راه های غیر مغایر با اهداف فرهنگی.

رسانه ملی برای تحقق راهبردهای یادشده باید در حوزه های مختلف مدیریتی و برنامه سازی، اصول و سیاست هایی را فرا راه خود قرار دهد که مهم ترین آنها عبارتند از:

الف) توجه به کلیت فرهنگ به عنوان روح در کالبد جامعه؛

ب) توجه به پیچیدگی و چند لایه بودن موضوع فرهنگ؛

ج) توجه و تأکید بر نقش هم افزایی حاکمیت و مردم؛

د) در نظر داشتن تناسب محتوا، مخاطب و قالب؛

ه) پرهیز از شعارگرایی و رفتار کلیشه ای؛

و) توجه به فرصت ها و تهدیدها؛

ز) افزایش اعتماد، هم فکری، هم دلی و همراهی مردم و حاکمیت؛

ح) توجه به تأخیری بودن تأثیرات فرهنگی در حوزه رفتار.

بر اساس همه آنچه گفته شد، گروه های مختلف برنامه ساز صدا و سیما، با توجه به کارکردهای متفاوت رسانه، باید محورهای موضوعی گوناگون و متنوعی را در حوزه های مختلف شناسایی و انتخاب کنند و بر اساس آنها به برنامه سازی بپردازند تا اهداف و راهبردهای موردنظر رسانه ملی در حوزه فرهنگ محقق شود. این حوزه ها عبارتند از:

۱. اندیشه ورزی؛

۲. ارزش گذاری؛

۳. هنجارسازی؛

۴. جامعه پذیری؛

۵. نهادسازی؛

ص: ۱۱۴

۶. نوآوری علمی و فنی.

گفتنی است، در این کتاب به برخی از این محورهای برنامه سازی اشاره شده است.

افزون بر اینها رسانه ملی باید به بایسته های کار فرهنگی از جمله هوشمندانه بودن، انتظام داشتن، دارای هدف بودن و برخورداری از انواع کیفیت ها به ویژه عمق، تنوع، پیشوایی و زیبایی هم توجه کند، چنان که مقام معظم رهبری می فرماید:

اهمیت کار فرهنگی در آن است که باید هوشمندانه، گزیده شده و دارای انتظام باشد. نشانه یک کار فرهنگی صحیح در رعایت دقیق هدفی است که برای آن انتخاب شده است و برای انجام کار فرهنگی مفید و مؤثر باید به کیفیت، عمق، تنوع، شیوایی و زیبایی آن توجه شود؛ زیرا کار فرهنگی انبوه مهم نیست و اهمیت این کار در شامل شدن انواع کیفیت هاست.(۱)

۱- سخنرانی در دیدار اعضای هیئت مدیره دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۹/۷/۱۳۷۵.

ص: ۱۱۵

کتاب نامه

اشاره

کتاب نامه

زیر فصل ها

الف) کتاب

ب) پایگاه اطلاع رسانی

الف) کتاب

الف) کتاب

آشوری، داریوش، تعریف ها و مفهوم فرهنگ، چاپ اول: تهران، آگه، ۱۳۸۰.

اسلامی ندوشن، محمدعلی، فرهنگ و شبه فرهنگ، چاپ اول: تهران، یزدان، ۱۳۷۱.

پهلوان، چنگیز ، فرهنگ شناسی: گفتارهایی در زمینه فرهنگ و تمدن، چاپ دوم: تهران، نشر قطره، ۱۳۸۲.

دغدغه های فرهنگی: شرح مزجی یکی از بیانات محوری مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۳ با استفاده از دیگر بیانات معظم له، چاپ بیست و دوم: تهران، مؤسسه جهادی، ۱۳۹۲.

رفیع پور، فرامرز ، توسعه و تضاد: کوششی در جهت تحلیل انقلاب اسلامی و مسائل اجتماعی ایران، چاپ اول: تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۶.

روح الامینی، محمود ، زمینه فرهنگ شناسی: تألیفی در انسان شناسی فرهنگی و مردم شناسی، چاپ هشتم، تهران: عطار، ۱۳۸۸

شعاعی، محمدعلی، آشنایی با مفاهیم فرهنگ و روابط فرهنگی، چاپ اول: تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی بین الملل.

شفیعی سروستانی، ابراهیم ، رسانه ملی و جهاد اقتصادی، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۰.

، راهبردها و سیاست های رسانه ملی در سال تولید ملی و

ص: ۱۱۶

حمایت از کار و سرمایه ایرانی، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۱.

، راهبردها و سیاست های رسانه ملی در سال حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۲.

، زن؛ نظام سلطه و رسانهها، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۰.

، رسانه ملی و ترویج فرهنگ مهدویت، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۹.

، آیین برنامه سازی درباره فرهنگ حجاب و عفاف، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۱.

، رسانه ملی و تغییر سیاست جمعیتی؛ مسئله شناسی، راهبردها و سیاستها، چاپ اول: قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۲.

شفیعی سروستانی، اسماعیل، تفکر، فرهنگ و ادب، تمدن، چاپ اول: تهران، هلال، ۱۳۸۳.

، نقش روشنفکری: از مجموعه شبیخون، بیداری و مقابله، چاپ اول: تهران، هلال، ۱۳۸۹.

صاحبی، محمدجواد ، مناسبات دینی و فرهنگ در جامعه ایران (مجموعه مقالات)، چاپ اول: تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۴.

صحیفه نور (مجموعه رهنمودهای امام خمینی رحمه الله)، چاپ اول: تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۹.

کریمی، مرزبان ، درباره فرهنگ، چاپ اول: شهرکرد، سدره المنتهی، ۱۳۸۵

کوش، دنی ، مفهوم فرهنگ در علوم اجتماعی، ترجمه: فریدون وحیدا، چاپ اول: تهران، سروش، ۱۳۸۱.

نوذری، حسینعلی ، فلسفه تاریخ، روش شناسی و تاریخ نگاری، چاپ اول: تهران، طرح نو، ۱۳۷۱.

ص: ۱۱۷

ب) پایگاه اطلاع رسانی

ب) پایگاه اطلاع رسانی

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۷۹/۰۹/۱۹، در سایت جامع فرهنگی، مذهبی شهید آوینی:

.http://www.aviny.com/bayanat/۷۹/ic.aspx

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی،۱۳۷۸/۰۹/۲۳، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۹۶۱۷

بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی، ۱/۱/۱۳۹۳، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۵۹۹۳

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱، در پایگاه اطلاعرسانی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه فردوسی مشهد:

http://nahad.um.ac.ir/index.php?option=com_contentview=articleid=۳۴۳

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کارگزاران فرهنگی،۱۳۷۱/۰۵/۲۱، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۶۳۰

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی،۱۳۷۵/۰۹/۲۰، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۹۶۱۵

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت،

ص: ۱۱۸

۴/۶/۱۳۸۶، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۳۳۹۸

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور، ۱۳۷۳/۰۴/۲۲، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۱۲۸۹۳

بیانات مقام معظم رهبری در آغاز به کار دهمین گردهمایی سراسری ائمه جمعه، ۲۱/۶/۱۳۷۳، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۱۷۳۵۸

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۲/۱۲/۱۵، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۵۶۹۶

بیانات مقام معظم رهبری در جلسه تبیین سیاست های اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۵۷۹۵

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی مرکز طراحی الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت، ۱۳۹۱/۱۲/۱۴، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

http://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=۱۰۹۰

ی، ۱۳۹۰/۱۰/۱۴، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۱۸۴۵۳

ص: ۱۱۹

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۳۷۷/۱۲/۱۵، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۹۳۳

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۶۹/۰۹/۱۹، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۳۹۱

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مجمع نمایندگان طلاب و فضلای حوزه علمیه قم، ۷/۰۹/۱۳۶۸، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۲۲۸

بیانات در جمع دانشجویان دانشگاه تهران ۱۳۷۷/۰۲/۲۲. در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۸۸۸

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس و مدیران سازمان صدا و سیما، ۱۱/۰۹/۱۳۸۳، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/speech-contenet?id=۳۲۶۲

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۳/۲/۱۳۹۰، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر مقام معظم رهبری:

http://www.leader.ir/langs/fa/?p=contentShowid=۸۱۶۸

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای هیئت مدیره دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۹/۷/۱۳۷۵، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/news-content?id=۱۷۸۹۶

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار برخی از مسئولان کشور،

ص: ۱۲۰

.۲۰/۰۶/۱۳۸۶

پیام نوروزی مقام معظم رهبری به مناسبت آغاز سال ۱۳۹۳، در پایگاه اطلاعرسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنهای:

.http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=۲۵۹۵۲

ص: ۱۲۱

پیوست

اشاره

پیوست

زیر فصل ها

۱. فهرست مهم ترین سخنان مقام معظم رهبری در حوزه فرهنگ، هنر و رسانه

۲. فهرست آثار برگزیده مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما در موضوع فرهنگ و فرهنگ سازی

۱. فهرست مهم ترین سخنان مقام معظم رهبری در حوزه فرهنگ، هنر و رسانه

۱. فهرست مهم ترین سخنان مقام معظم رهبری در حوزه فرهنگ، هنر و رسانه

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مجمع نمایندگان طلاب و فضلای حوزه علمیه قم، ۰۷/۰۹/۱۳۶۸.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۶۹/۰۹/۱۹.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای سیاستگذاری صدا و سیما، ۱۴/۱۲/۱۳۶۹.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مدیران مراکز سازمان صدا و سیما در استان ها، ۱۳۷۰/۱۲/۰۷.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کارگزاران فرهنگی،۱۳۷۱/۰۵/۲۱.

حکم انتصاب آقای دکتر علی لاریجانی به سمت رئیس سازمان صدا و سیما، ۲۴/۱۱/۱۳۷۲.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هنرمندان و مسئولان فرهنگی کشور، ۱۳۷۳/۰۴/۲۲.

بیانات مقام معظم رهبری در آغاز به کار دهمین گردهمایی سراسری ائمه

ص: ۱۲۲

جمعه، ۲۱/۰۶/۱۳۷۳.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای هیئت مدیره دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۰۹/۰۷/۱۳۷۵.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی،۱۳۷۵/۰۹/۲۰.

بیانات مقام معظم رهبری در جمع دانشجویان دانشگاه تهران ۱۳۷۷/۰۲/۲۲.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار شرکت کنندگان در همایش آسیب شناسی انقلاب، ۱۳۷۷/۱۲/۱۵.

حکم انتصاب مجدد آقای دکتر علی لاریجانی به ریاست سازمان صدا و سیما، ۱۳۷۸/۰۳/۰۵.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی،۱۳۷۸/۰۹/۲۳.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۷۹/۰۹/۱۹.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۰۹/۱۳۸۱.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مدیران صدا و سیما، ۱۳۸۱/۱۱/۱۵.

حکم انتصاب مهندس سید عزت الله ضرغامی به ریاست سازمان صدا و سیما، ۱۳۸۳/۰۳/۰۳.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس و مدیران سازمان صدا و سیما، ۱۱/۰۹/۱۳۸۳.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مدیران و برنامه سازان رسانه ای کشورهای مختلف، ۱۳۸۵/۰۲/۲۶.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت، ۰۴/۰۶/۱۳۸۶.

ص: ۱۲۳

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار برخی از مسئولان کشور، ۲۰/۰۶/۱۳۸۶.

حکم انتصاب مجدد آقای ضرغامی به ریاست سازمان صدا و سیما، ۱۳۸۸/۰۸/۱۶.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگردان، هنرمندان و عوامل تولید سریال حضرت یوسف علیه السلام ، ۱۳۸۸/۰۹/۰۹.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس سازمان و جمعی از هنرمندان صدا و سیما، ۱۳۸۹/۰۴/۱۲.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هنرمندان و دست اندرکاران صداوسیما، ۱۳۸۹/۰۴/۱۲.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۳/۰۲/۱۳۹۰.

ی، ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جوانان استان خراسان شمالی،۲۳/۰۷/۱۳۹۱.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی مرکز طراحی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، ۱۳۹۱/۱۲/۱۴.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۲/۱۲/۱۵.

بیانات مقام معظم رهبری در جلسه تبیین سیاست های اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰.

بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی، ۱/۰۱/۱۳۹۳.

پیام نوروزی مقام معظم رهبری به مناسبت آغاز سال ۱۳۹۳.

ص: ۱۲۴

۲. فهرست آثار برگزیده مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما در موضوع فرهنگ و فرهنگ سازی

۲. فهرست آثار برگزیده مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما در موضوع فرهنگ و فرهنگ سازی

آیین برنامه سازی درباره اصلاح الگوی مصرف، گروهی، ۱۳۸۸.

آیین برنامهسازی درباره فرهنگ عفاف و حجاب، ابراهیم شفیعی سروستانی، ۱۳۹۱.

اخلاق اجتماعی در صحیفه سجادیه، حمید رضا حق شناس، ۱۳۸۸.

اخلاق تبلیغات بازرگانی، مرتضی سلطانی، ۱۳۸۴.

اخلاق دانشجویی در اسلام، وحید نوری، ۱۳۸۹.

اخلاق زندگی (۱): مجموعه متن های برنامه ای برای گروه های خانواده و اجتماعی، اقبال حسینینیا و زهرا علیپور، ۱۳۸۸.

اخلاق زندگی (۲): مجموعه متن های برنامه ای برای گروه های خانواده و اجتماعی، اقبال حسینینیا و دیگران، ۱۳۸۸.

اخلاق زندگی (۳): مجموعه متن های برنامه ای برای گروه های خانواده و اجتماعی، محمد رضا پورفلاحتی، ۱۳۸۸.

اخلاق مطبوعات، کیان شصت فولادی، ۱۳۸۵.

اخلاق همسایه داری و آپارتمان نشینی، محمد جواد فلاح، ۱۳۸۸.

اخلاق همسایه داری و آپارتمان نشینی، محمد جواد فلاح، ۱۳۸۸.

اسطوره های صهیونیستی سینما، محمد حسین فرج نژاد، ۱۳۸۸.

اصالت جاوید: گفتگوی تمدن ها در بوته نقد، سید حسین اسحاقی، ۱۳۸۰.

ص: ۱۲۵

اصول و شاخصه های تمدن نبوی، سید رشید صمیمی، ۱۳۸۸.

انس آفرینی میان مردم و مسئولان، لیلا فرخی، ۱۳۹۰.

انسجام اسلامی؛ زمینه ها، موانع و راهکارهای اتحاد اسلامی، لطف علی لطیفی، ۱۳۸۸.

اهداف فرهنگی در جنگ نرم رسانه ای، سیده صدیقه حسینی، ۱۳۹۲.

بررسی روابط دختر و پسر در ایران، عبدالله جوان، ۱۳۸۷.

برگزیده دانشنامه دین، ارتباطات و رسانه، به کوشش: سید حمید رضا قادری، ۱۳۸۸.

بهینه سازی الگوی مصرف، گروهی، ۱۳۸۸.

پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) فرهنگ کار و تولید، حمید قلندری، ۱۳۸۸.

تربیت الگویی زنان در قرآن، هادی حسین خانی، ۱۳۸۲.

تفسیر نمادهای دینی، محسن طوسی، ۱۳۸۶.

جوسازی: آسیب شناسی ارزش ها و هنجارها در برابر غوغاسالاری، حسینعلی زاهدی پور، ۱۳۸۵.

حقانیت یا نجات (نگاهی درون و برون دینی به پلورالیسم)، داود رجبی نیا، ۱۳۸۶.

خبر و اخلاق خبرنگاری، سیدمحمد مکتبی، ۱۳۸۴.

خودسازی و خدمت رسانی در فرهنگ امام خمینی، رسول سعادتمند، ۱۳۸۳.

دین، اسطوره، خرافه و جادو، قاسم اخوان نبوی، ۱۳۸۲.

رسانه ملی و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، مهدی رشکیانی، ۱۳۹۲.

رسانه ملی و ترویج فرهنگ مهدویت، ابراهیم شفیعی سروستانی، ۱۳۸۹.

رسانه ملی و تغییر سیاست جمعیتی نظام جمهوری اسلامی، ابراهیم شفیعی سروستانی، ۱۳۹۲.

ص: ۱۲۶

رسانه ملی و فرهنگ کتابخوانی، عیسی زارعی، ۱۳۹۲.

رسانه و رهنمودهای اخلاقی علما و بزرگان دین، فاطمه عسگری، ۱۳۹۰.

زن؛ نظام سلطه و رسانه ها، ابراهیم شفیعی سروستانی، ۱۳۹۰.

ساده زیستی، حمید رضا حق شناس، ۱۳۹۰.

سبک زندگی بر اساس آموزه های اسلامی (با رویکرد رسانه ای)، حمید فاضل قانع، ۱۳۹۲.

ستارگان پارسایی (داستان های اخلاقی عالمان و بزرگان دین)، ابوالفضل هادی منش، ۱۳۸۷.

سیره اخلاقی علما، فاطمه عسگری، ۱۳۸۸.

سیره معصومان و علمای بزرگ در عزاداریها با هدف معرفی الگوی مطلوب، رضوان راغبی، ۱۳۹۰.

شادی و رسانه، مجید خبازی، ۱۳۹۰.

شکوفایی نهضت آزاد اندیشی با تکیه بر فرهنگ اصیل ایرانی اسلامی، مصطفی رضایی، ۱۳۹۲.

شکوه ایمان: بازشناسی تمدّن مسلمین، علی آقاجانی قناد، ۱۳۸۸.

ظرافت های اخلاقی شهدا، رضا آبیار، ۱۳۸۸.

عرفان سرخ: فرهنگ شهادت طلبی، علیرضا ذبیح، ۱۳۸۴.

علل گرایش نوجوان و جوان به فرهنگ بیگانه، فریدون موحد نیا، ۱۳۸۱.

عوامل اثرگذار بر وفاق اجتماعی در اسلام، رضا رمضان نرگسی، ۱۳۸۶.

فرهنگ اخلاقی معصومین حرف آ و الف - بخش دوم، احمد رضوانفر، ۱۳۸۵.

فرهنگ اخلاقی معصومین حرف آ و الف، احمد رضوانفر، ۱۳۸۵.

فرهنگ اخلاقی معصومین حرف ب و پ، احمد رضوانفر، ۱۳۸۴.

فرهنگ اخلاقی معصومین(ع) حرف ث و ج، سیده معصومه اسماعیل پور دون، ۱۳۹۰.

ص: ۱۲۷

فرهنگ اخلاقی معصومین(ع) حروف دال و ذال، احمد رضوانفر، ۱۳۹۲.

فرهنگ ایرانیان خارج از کشور، سیده مریم چاوشی، ۱۳۸۶.

فرهنگ تشرف به اماکن مذهبی، محمد رضا احمدی ندوشن، ۱۳۸۸.

فرهنگ سیاسی مردم پیش و پس از انقلاب اسلامی ایران، احمد احسانی، ۱۳۸۶.

فرهنگ و رسانه های نوین، محمد حسنی، ۱۳۸۵.

فضیلت های اخلاقی(۷) خودباوری، سید محمد حیدری پور، ۱۳۹۱.

فضیلت های اخلاقی(۹) ایثار و گذشت، مهناز رحمانی، ۱۳۹۱.

فضیلت های اخلاقی(۱۰) وفای به عهد، زهرا الیاسی، ۱۳۹۲.

فمینیسم، به کوشش: سید حسین اسحاقی، ۱۳۸۴.

کار در زندگی فردی و اجتماعی از دیدگاه قرآن، مختار نیک فر، ۱۳۸۳.

کار و تلاش در فرهنگ اسلامی: ۸۹ نکته کلیدی درباره کار و تلاش، سید حسین اسحاقی، ۱۳۸۹.

کانون محبت (رهنمودهای اخلاقی پیامبر اعظم درباره خانواده)، سید حسین اسحاقی، ۱۳۸۵.

کتابشناسی اصلاح الگوی مصرف، سلمان حبیبی، ۱۳۸۹.

کلیدواژگانی در باب دین، رسانه و فرهنگ، زیر نظر دیوید مورگان، به کوشش: امیر یزدیان،ترجمه: گروه مترجمان، ۱۳۹۴.

الگوشناسی، حسین مهدی زاده، ۱۳۸۵.

الگوی مصرف در اسلام و غرب، مجید نوریان، ۱۳۸۳.

مبارزه با ناهنجاری های اخلاقی اجتماعی، زینب طیبی، ۱۳۸۹.

مروارید عفاف: کاوشی در حیا، غیرت و حجاب، سید حسین اسحاقی، ۱۳۸۶.

مسئلهشناسی فرهنگی (۱): آزادی در اسلام و غرب، سید حسین اسحاقی، ۱۳۸۴.

ص: ۱۲۸

مسئلهشناسی فرهنگی (۲): پیدا و پنهان مطبوعات، سید حسین اسحاقی، ۱۳۸۴.

نظم اجتماعی در اسلام، عبدالله جوان، ۱۳۸۳.

نقش رسانه در تبیین دفاع و هجوم فرهنگی، علی نوری مطلق، ۱۳۸۳.

نقش رسانه ملی در ترویج امانتداری، مرتضی اسکندری، ۱۳۹۲.

نقش رسانه ملّی در ترویج فرهنگ حیا، اباذر افشار، ۱۳۹۱.

نقش نظام نظارتی در کنترل رفتارهای نابهنجار، محمد مکتبی، شیده صادقی، علیرضا پیروزمند، ۱۳۸۴.

نوجوانان و آموزه های اخلاقی در سیره امام حسین (ع)، حمزه کریم خانی، ۱۳۸۲.

ویژگی ها و اهداف تبلیغات انتخاباتی، محمد جواد صالحی، ۱۳۸۶.

هنجارشکنی در رسانه های جمعی، علی آقاپور، ۱۳۸۸.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹